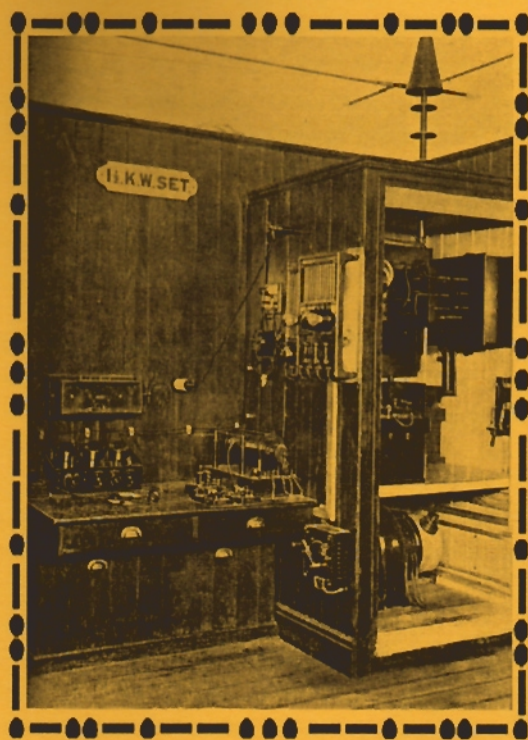

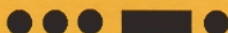
HelleMonster

Signalen uit de ether
en van
zingende draden

Jaargang 5, nr. 18

lente 2005

Redactie & abonnementen :

Gerard en Thea Meijs, PA3AAE en PA3HBP
Achterweg 18
3248 AA Melissant
tel: 0187-603808
e-mail: thea@hellemonster.nl

Redactiemedewerkster :

Monika Pouw-Arnold PA3FBF / NL10416
Raadhuislaan 31
3641 EG Mijdrecht
tel/fax: 0297-28 59 47
e-mail: Mel.Arnold@inter.NL.net

Cartoons :

Maroeska van Veen en Dick Kraayveld PA3ALM

Webmaster :

Paul de Keizer PA3AQL
Distel 16
3191 RC Hoogvliet
tel: 010-4165462
e-mail: paul@hellemonster.nl

Homepage:

<http://www.hellemonster.nl>

Prijs abonnementen:

Nederland	:	€ 14,00 per kalenderjaar
Binnen Europa	:	€ 15,00 per kalenderjaar
Buiten Europa	:	€ 18,50 per kalenderjaar

Losse nummers:

Nederland	:	€ 4,30
Binnen Europa	:	€ 4,55
Buiten Europa	:	€ 5,45

Het betreffende bedrag kunt u onder vermelding van uw naam en volledig adres overmaken naar postgiro 9002893 t.n.v.

T Meijs-Nijssen
Achterweg 18
3248 AA Melissant

HelleMonster verschijnt 4 maal per jaar aan het begin van elk kwartaal

Publicatie van artikelen uit HelleMonster in andere bladen, op internet of op andere wijze, is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van de auteur.

Bladvullend Gewauwel

Door: Gerard PA3AAE

Beste Hellemonster vrienden,

Buiten schijnt een waterig zonnetje, maar er staat een harde en gure oostelijke wind. De vogels zitten met opgebolde veren te pikken aan de stukjes brood en margarine, waarmee ik ze door de winter help. We hebben hier in Melissant dan ook een aardige populatie mussen, merels en zelfs twee roodborstjes, die elk jaar weer terugkomen. Binnen snort de kachel en ons kleine huiskamertje is lekker warm. Het leven ziet er voor ons weer gunstig uit, nu Thea een baantje heeft gevonden. Ik krijg zelfs nog een klein pensioentje uit Australië, waar ik twee jaar gewerkt heb, n.l. 10 euro per maand. Als ik nu alles bij elkaar optel, dan kunnen we weer leven, zoals we altijd hebben gedaan.

De positie als eerste huisman gaat me steeds beter af, al moet ik zeggen, dat het een zware baan is. Elke dag ben je in de weer, om het huis schoon en opgeruimd te houden, en daar gaat toch veel tijd in zitten. Niemand moet mij dus vertellen, dat het beroep huisvrouw een makkie is, want dat is beslist niet zo en dan heb ik nog geen kleine huilende kinderen om me heen. Ik schijn het dan ook goed te doen, want Thea is sinds ik haar taak heb overgenomen, drie kilo zwaarder geworden. Soms betrap ik haar er op, dat ze bloot aan de haak op de weegschaal staat en dan zie ik die vertwijfelde blik in haar ogen. Als ik dan voorzichtig vraag, wat er aan de hand is, zegt ze, dat ze te dik wordt. Maar als ik onder de douche sta en naar mezelf kijk, dan zie ik er ook niet meer uit als toen ik 18 was. Mocht u naar de meeting komen, zeg dan niet, dat ze er lekker mollig uit ziet, want dan heeft u geheid ruzie met haar. Ik waarschuw u nog maar een keer, ze komt uit de Jordaan.

Ze zit nu weer achter de computer, om het volgende nummer van Hellemonster klaar te maken voor de drukker, blik geconcentreerd op het scherm en als ik haar wat vraag, dan hoort ze me niet meer. Toen het vorige nummer verstuurd was, kregen we één blad terug, de enveloppe was geopend en daarna weer dicht geplakt. Ik heb hem weer open gemaakt

en het blad kwam eruit. Op de voorkant was met viltstift geschreven, dat de betreffende amateur overleden was en verdere nummers niet meer hoefden te worden opgestuurd. Kijk ik kan me voorstellen, dat je er gewoon een briefje bijdoet, met de boodschap, maar ga dat nou niet met een viltstift op de voorkant kalken, want nu kunnen we dat blad nooit meer verkopen en kan het de prullenbak in. Maar ik had van een goede vriend al eens gehoord, dat als je een blad uitgeeft, je alles kunt verwachten, dus neem ik dat maar van hem aan.

We gaan gewoon door, zo lang we merken, dat u het leuk vindt om ons blad te lezen en nu zijn we druk bezig met de voorbereidingen van onze meeting op zaterdag 7 mei in Ede. Het zal de laatste keer zijn, dat u het radiomuseum daar kunt bekijken, want het moet daar sluiten en het wordt verplaatst naar Apeldoorn. De vrijwilligers aldaar hebben beloofd er een mooie dag van te maken, dus hopen we dat er veel van u naar toe komen, want dat is voor hen toch altijd een ruggesteuntje om door te gaan met het museum. Kijkt u maar op de site van Hellemonster, dan kunt u zich daar opgeven en de betaling opsturen naar Paul/PA3AQL. Ik hoop velen van u weer te treffen in Ede, dan kunnen we weer gezellig bijpraten.

Zelf zit ik nu met een groot probleem, maar dat bent u al gewend van mij. Voeger drukte ik mijn zwart/wit foto's zelf af in de donkere kamer, maar na een licht herseninfarct ben ik een deel van mijn gezichtsveld kwijt en zie ik niet veel meer bij de groene lamp. Een tijd lang heeft die hobby dus stilgelegen, maar nu heb ik ontdekt, dat je de negatieven in kunt scannen en alles met de computer kunt afdrukken. Maar u raadt het al, mijn

kennis van de computer is nog steeds nul komma nul. Thea heeft me wel laten zien, hoe het moet, maar dan zie ik haar van het ene deel naar het andere schakelen met de muis en dan raak ik het spoor weer bijster. Ze heeft me al wel duidelijk gemaakt, dat ik iets aan de kennis van de computer moet gaan doen, omdat ze door haar drukke baan niet veel tijd meer heeft om me steeds bij te staan met de pc. Ik ga het nu anders doen denk ik, op een dag ga ik héél lekker koken, zorg er voor dat ik een schriftje heb en vraag haar dan vriendelijk, of ze het nog éénmaal voordoet en dan schrijf ik alles stap voor stap in mijn schrift. Ik heb nog genoeg

negatieven en ook dia's, dus als ik het uiteindelijk toch onder de knie krijg, dan beloof ik u, dat ik eens wat foto's van mijn ruige tijd op de wilde vaart zal laten zien. Verwacht geen schokkende beelden, want zo ruig was ik nu ook weer niet hoor.

Zoveel moeite als ik heb met de bediening van de pc, zo makkelijk gaat het mij af, met het knutselen op radiogebied. De afdeling, waar ik bij aangesloten ben, heeft nu een project lopen voor het bouwen van een peilontvanger. Denk nu niet, dat ik binnenkort met de ontvanger en een koptelefoon op door de velden ga draven om de vos te ontdekken, want dat laten mijn leeftijd en mijn knieën niet meer toe. Nee, ik ga daar een leuk klein ontvangertje van bouwen, in de eerste plaats als een stand-by ontvanger, maar ook om hem te gebruiken, als ik later in een bejaardentehuis zit. Als ik daar dan vertoef, dan stoor ik niemand, want met de koptelefoon op hebben de andere bewoners er dan geen last van en de zusters hebben dan geen kind aan me. Als ik met bevende handen de kleine onderdelen op het printje zit te solderen, dan kijkt Thea met verbazing naar mijn werk en zegt ze, dat ze daar niets van snapt. Nou ja, dan weet ze precies, hoe ik me voel met de computer.

Ik hou u op de hoogte van de vorderingen en als ik een mooie foto vind in al mijn negatieven, dan zal ik die in ons blad laten afdrukken. Buiten wordt de lucht erg donker en ik denk, dat de opgegeven sneeuwbuien eraan komen. Thea en ik hopen u allen in goede gezondheid in Ede te mogen ontmoeten. Vanuit mijn kleine en knusse huiskamertje groet ik u.

Tot ziens en 73,
Gerard

Emoties in Morse

Door: Fer PB4TUG

Soms lees je een willekeurig stuk tekst in een doodgewone krant en opeens schiet er een verhaal te binnen uit een gans andere invalshoek.

Dat gebeurde mij onlangs bij het lezen van het woord PAK.

U kunt het even niet meer volgen? Misschien als ik het raadsel in een andere volgorde zet:

PAK => “Lieve kind, ik wens je gezellige feestdagen toe. Ik hoop volgend jaar Pasen weer met je samen te zijn. Kussen van je”

Neen, zegt het nog niets? Gelukkig, dan kan ik dit verhaal verder vertellen. Nadat ik door het woord PAK was getroffen, ben ik naar het aloude “Hongkong dekenkissie” gelopen alwaar de geheimen worden bewaard uit een al lang afgemeerd verleden. De kist laat zich piepend openen en geeft in een geur van kamfer en ondefinieerbare luchtjes, een stukje geheim prijs; een vergeelde uitgave van de Medgraaf/Medfoon “verzamelmededeling 1970” en al bladerend vind ik op bladzijde 69 waar ik naar zocht: de ter beschikking staande teksten voor GTG’s voor schip/wal verkeer. Voor de niet-ingewijden: een GTG is een bepaalde samenstelling van een telegram en staat voor GeluksTeleGram, een soort telegramstijl voor telegrammen waarbij complete teksten worden overgeseind als gecomprimeerde 3-letter code. Tegenwoordig gebruiken de jonkies eigenlijk dezelfde methode in hun SMS taal.

Met name in de decembermaand hing er aan boord een apart sfeertje. Menigeen liep dan de radiohut binnen voor inspiratie voor het sturen van een telegram om het thuisfront te laten weten, dat op al dat water en tussen al dat staal er toch nog menselijke emoties zijn, die de gedachten richten op de familie thuis. En ook al zijn zeevarenden per definitie geen romantische taalkunstenaars (dat komt veel later pas) dan is er gelukkig in de radiohut een boekje waarmee, in 3-letter codes, de bonkige gevoelens worden vertaald in zielroerende wensen.

Iets simpels als streppuntstreep puntstreep puntstreepstreepstreep wordt dan door Scheveningen Radio op een luxe formulier (model LX1 of LX2) vertaald in de tranentrekker:

“Liefste, vanuit zee wens ik je blij Kerstdagen toe, hoop op spoedig weerzien, veel liefs.”

Maar ja, er zijn thuishavens en thuishavens en de reis duurt nog lang, dus vooruit maar, ook een turbo telegram de ander kant op voordat daar weer bonje van komt. We seinen dan NYK en hopen dat PCH geen tikfouten maakt in haar adres in Santos dat als tekst meekrijgt:

“Augurios de felicidad para el nuevo ano.”

Er is keuze te over voor een 3-lettergroet vanuit zee of gelukwensen bij diverse gelegenheden, bij verjaardagen, bij geboorten, bij verlovingsen. Maar ook moeder- en vaderdagwensen en gelukwensen bij jubilea. Niet te vergeten de Paaswensen waarvoor Radio Holland ook nog A4 formaat posters had om de schepeling te verleiden tot het versturen van een gelukstelegram, nog wel met een cadeautje erbij (CTV's cadeau telegram vaste tekst weet u wel?)

Deze ongewone drukte voor Sparks gaf hem ook nog extra kopzorg vanwege de aparte telegram nummering voor deze dingen en reken maar dat bij RH op kantoor iemand op de afdeling telegramdienst heel scherp de verzamelstaten RH11/13 controleerde.

Om de bokken van de schapen te scheiden zijn er ook wenscodes richting wal naar schip welke door 3 cijfers worden vertaald in warme gevoelens voor koude wateren. Wat dacht u bij het ontvangen van bijvoorbeeld een 153 in het voorjaar?

“Hartelijk dank voor je Paastelegram. Hoop dat je ook prettige Paasdagen gehad hebt. Hier alles O.K. Veel liefs”

Reuze aardig, daarom doen we naarstig tussen de punten en strepen naar een lief gebaar terug, bijvoorbeeld:

BOV => *“Alles wel aan boord, prachtig weer, geen last van zeeziekte.”*
Ehh, nee die maar niet.

BOK => *“Telegram ontvangen, kop op hoor, ben in gedachten bij je.”*
Alsof het hier aan boord zo leuk is met die bejaarde chagrijnen...

BYM => *“Nog maar enkele dagen, verlang naar huis. Kom je me afhalen?”*

Nou als dat geen emoties in morse zijn, dan weet ik het niet meer.

Later kreeg je telex aan boord, eerst zo'n wortelstamper Siemens, type T100 en later een mooie snelle Philips PACT-200. Minder romantiek maar toch kwam er eens een telex binnen via PCH met de niet te vergeten tekst:

“Klooster voorverwarmd, honing ingeslagen, wachten op de beer.”

En heel veel later in april 2001 om precies te zijn heb ik mijn licentie gehaald om te mogen duiken in de wereld van de zendamateur. Die wereld kent ook morse en een hoop specifieke afkortingen, maar toch mis ik nog wel soms de emoties in Morse van weleer.

Tu See U

Ferry / PB4TUG

V A D E R D A G
3^e Zondag in Juni

**OOK VOOR VADERDAG
STAAT DE RADIO SURPRISE DIENST
U TEN DIENSTE MET EEN RUIME KEUZE
UIT EEN GROOT AANTAL GESCHENKEN**

INLICHTINGEN IN HET RADIOSTATION.

De straat der trillingen

Door: Jan Noordegraaf

Wij leven in een trillende wereld. Zelfs het feit dat u dit blad kunt lezen, berust op een trilling. Licht, warmte, kleur, geluid, radio, radar, het zijn allemaal trillingen, golvende bewegingen. Dat geluid een trilling is kan vrij gemakkelijk worden aangetoond door een aangestoten stemvork langs een blad zilverpapier te schuiven. Er ontstaat dan een prachtige sinuslijn die langzaam uitdempt.

De gehele wereld van de directe menselijke communicatie, spraak en gehoor, bestaat bij de gratie van geluidstrillingen. Denk aan stembanden,

trommelvliezen, vioolsnaren, luidsprekers, telefoons.

Geluid, luchttrilling dus, kan onderscheiden worden door de toonhoogte, dat wil zeggen door het aantal trillingen per seconde, of door frequentie. In de techniek spreekt men van Hertz of cycles per seconde, afgekort Hz of c/s. Analoog bedient men zich van kiloHerz (kHz) of Kilocycles (Kc/s) bij duizendtallen van trillingen per seconde, en van MegaHerz (MHz) of Megacycles/s (Mc/s) bij miljoenen trillingen per seconde. Geluid heet ook wel laagfrequent, de rest is hoogfrequent.

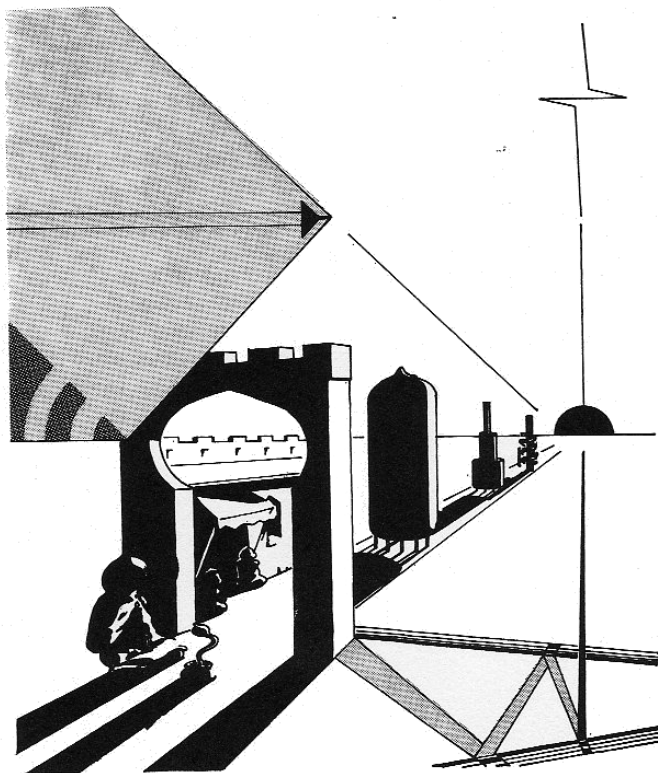
In de laatste jaren „ontdekt” men steeds hogere frequenties. In feite bestaan ze al lang, zoals Amerika vóór Columbus, maar met ontdekt bedoelt men dat de mens er een welbewust gebruik van maakt.

De frequenties, van hoog tot laag, kan men zich het best voorstellen als huizen langs een oneindig lange straat, die de naam Frequentie Spectrum draagt. Die huizen zijn genummerd. Ze zijn gebouwd voor de behoeften van de bewoners. Het is logisch, dat die huizen nogal verschillend van eigenschappen zijn. Gelukkig maar. Wanneer wij die straat inlopen zien we, dat de even huizen in Hz zijn aangegeven en de oneven huizen in meters. Nóg vreemder: de even nummers lopen op, de oneven nummers lopen af. Met andere woorden: terwijl de frequentie toeneemt, neemt de golflengte af. Het is alsof men die straat aan het begin en aan het eind is gaan nummeren.

Dat laat zich verklaren. De oude, allereerste bewoners gaven de voorkeur aan meteraanduidingen. Modernere mensen zijn overgestapt op frequenties. Maar ze bedoelen hetzelfde. Het is een kwestie van een ander naambordje, van een ander nummerbordje.

U kunt zich nu voorstellen dat twee personen met gelijke snelheid elk van

één kant de straat in wandelen. De één begint bij Hz, de ander bij m. Ergens zullen ze elkaar ontmoeten, want er is natuurlijk een vast verband tussen meters en Herz. De aangewezen wandelsnelheid is 300.000 km/sec. zijnde de snelheid van licht- en radiogolven. Welnu, in elk punt van die straat is het product van golflengte en frequentie genoemde 300.000; dus in een formule uitgedrukt: $g \times f = 300.000$. Het ligt dus voor de hand dat het ontmoetingspunt ongeveer in de middengolfband ligt, om en nabij de 500 kHz = 600 m. Om precies te zijn op $100 \sqrt{30}$. Een mooi rekensommetje en een geheugenverfrisser voor een regenachtig weekend.

Maar zover waren we de Straat der Trillingen nog niet ingelopen. Heel in het begin, bij de eerste, oude huizen, ligt het laagfrequent- of „gehoor“-gebied. Het menselijk oor kan slechts trillingen tussen 16 Hz en 16 kHz onderscheiden. In een klas met leerlingen wordt vaak de volgende interessante proef gedaan, met behulp van een toongenerator, waarmee men een in hoogte variërende toon kan produceren. Men begint heel laag. Eerst wordt een ratel onderscheiden, die langzamerhand overgaat in een

brom. Een brom zoals de beruchte netbrom van 50 Hz. die van het lichtnet, welke velen onzer zoveel moeilijkheden veroorzaken kan bij het gebruik van radio, TV of bandrecorder. Een hardnekkige brom, waarvan de toonhoogte u ongetwijfeld bekend voorkomt.

Hoger gaan we, verder de straat in. Nummer 100, 1000, 5000, 8000 Hz. — Wie ‘m niet meer hoort, moet de vinger opsteken — zegt de leraar. Zelf is hij de eerste, omdat hij de oudste is. Vooral oudere mensen verliezen veel „hoog”. De verschillen zijn aanzienlijk. Boven de 10 kHz wordt het al zeer kritisch. Wellicht heeft u thuis de kanarie wel eens met de bek open gezien. Het is mogelijk dat hij zong, maar dan in tonen die u niet (meer) hoort. We dwalen verder door het Spectrum. Het wordt stil. Alle geluid verstomd. We naderen de hoogfrequent. Als allereerste de vertrouwde, bijna door de technische ontwikkelingen achterhaalde Lange Golf, golven van kilometers lengte, laag in frequentie. De allereerste

zenders werkten hier. Ze vergden veel vermogen, en hun reikwijdte was behoorlijk. Maar er was te weinig ruimte. We moeten verderop. Een wonderlijke straat. De laagbouw wordt geleidelijk hoger: driehoog, vierhoog. Er is meer ruimte geschapen. De techniek maakt het mogelijk. Hoger en hoger. Hier kan meer worden ondergebracht, zonder dat gestoord wordt. Maar de gezinnen breiden zich uit. Er komen steeds meer emigranten uit jonge staten. Er is maar één permanente oplossing: verder weg, flats, wolkenkrabbers bouwen.

De oude laagbouw blijkt praktisch onbewoonbaar. De inwoners zijn gevlucht naar geschikter oorden. Maar ook de midden- en kortegolf zijn al te klein. Anderen, nieuwelingen, hebben meteen maar woningen verderop betrokken. Toch is er een gedrang om het meest geschikte huis te bemachtigen.

Het is de Grote Trek, zoals destijds naar Amerika's westen. Een volksverhuizing, doorstroming, opschuiving, voor zover mogelijk.

Waarom steeds verderop? Tenslotte heeft men ook in de ether „Lebensraum” nodig. Onze huidige telefoniezenders vergen nog een bandbreedte van 10 kHz. Zonder veel moeite valt te constateren dat in het hele lange golf gebied, van 100 tot 400 kHz., maar een dertigtal zenders naast elkaar kunnen bestaan. In de middengolf is het niet veel beter. Deze blijkt door haar constructie en eigenschappen trouwens alleen geschikt voor middengrote afstanden. Er is geen ruimte. De huizen puilen uit. Het verkeer vertrapt elkaar. Daarom: de trek in de richting van de korte golven, bijv. die tussen 4 en 22 Mc/s. De ruimte lijkt enorm. Maar de behoefte aan communicatie neemt toe. Telex, TOR, telefonie, telegrafie, vaste verbindingen, scheepsradio, luchtvaartradio, weerberichtradio, omroep. De huizen hangen vol met naamborden. De eindcapaciteit is bereikt. Een kakofonie van hoogfrequent schreeuwt door de straat. Er kan niets meer bij. Bovendien is juist deze HF-band uitermate geschikt voor wereldcommunicatie, voor lange afstand dus. Er is maar één oplossing: het lokale verkeer verwijderen, laten opschuiven.

En er is maar één richting mogelijk: verder, hogerop. Nu verschijnen FM, TV, mobilfoon. Metergolven, 100-300 MHz. De natuur heeft het zo geregeld, dat deze band uitermate geschikt is voor lokaal verkeer. De golven hebben de eigenschap zich niet verder dan de horizon te verplaatsen. Precies wat ze nodig hebben, want nu kan op betrekkelijk korte afstand dezelfde frequentie opnieuw worden gebruikt. FM en TV; prachtige, nieuwe vindingen, maar met bandbreedtes van om en nabij de 5 MHz. Ruimte opslokkers. Er zouden er maar een paar in de gehele kortegolfband kunnen werken. Daarom: Go West, Young Man!

Ga de straat verder in. Het is noodzakelijk. En kijk: daar is RADAR. Biljoenen trillingen per seconde. Er zijn decimeter-, centimeter- en millimetergolven. Hoger de frequenties, lager de golflengten. Er is de Q-band, het product van super radiotechnieken, uitgekiend op laboratoria en dienstbaar gemaakt aan de mens.

RADAR: het verdroomd, elektronisch oog, gebruik makend van 10 cm tot enkele millimeters. Hoe korter de golflengte, hoe nauwkeuriger de radarbeelden, maar hoe gecompliceerder de apparatuur. Voor niets gaat de zon op.

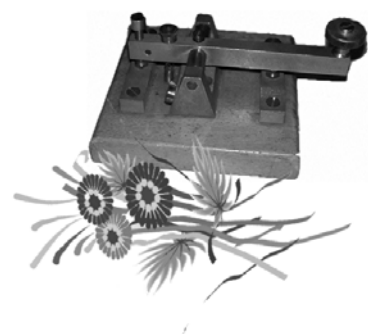
Verder, tot in de Woestijnen van de Warmte. Warmte is een trilling, echt waar. En nog verder, tot aan de Oase van het infrarood; de stralen die ons leven zo intens hebben verrijkt met superfotografie, snelkoken, diepteverwarming.

Nog is er geen eind aan de straat. Er verschijnen kleuren; het lichtspectrum valt uiteen. Elke kleur blijkt een eigen frequentie te hebben. Een regenboog van kleuren, van laag naar hoog, van infrarood tot ultraviolet. En tenslotte is er de LASER, de lichtstraal die scherper en steriel is dan het beste chirurgische mes. Hoog staat nu de kunstzon aan de hemel, de hoogtezoon. Gebruind lopen wij verder naar het onzichtbaar doktershuis van mijnheer Röntgen, aan wiens trillingen velen van ons hun leven te danken hebben.

En nu opent zich een wijds perspectief, een geweldig panorama, oogverblindend, beangstigend en toch uitdagend en hoopgevend: radioactieve straling. Ze is al een zegen gebleken bij de behandeling van kankergezwellen. Ze hangt als een levensvernietigende paraplu, als de paddestoelwolk van een atoomontploffing boven ons aller hoofd.

We zijn het eind van ons huidig kunnen genaderd. De straat loopt verder, tot in het oneindige. Nog ontbreekt het ons aan middelen verder te gaan. Maar in de toekomst zullen wij dit reservoir nodig hebben, ontdekken, dienstbaar maken. Hier, aan dit einde van de straat ligt het grote (biljoenen Hz.) aan het onzichtbaar kleine (micromicromillimeters) een fascinerende wereld. Voor u. Voor ons. Het zij ons mede vergund de uitdaging te aanvaarden en deze lokkende, boeiende, aangrijpende en kosmische wereld te ontdekken en te exploiteren. De straat van de frequenties: een weg naar een betere wereld.

Bron: Electrograaf nr. 6, najaar 1967

Technisch Geleuter

Een Loop voor 7 t/m 1,8 MHz

Door: Hans PA3GXB

In het lentenummer 2004 van HM is aangekondigd dat ik u ook iets zou vertellen over de magnetic loop antenne die ik heb gebouwd met een dynamisch bereik van 7 t/m 1,8 MHz. Deze antenne wordt nog steeds met succes gebruikt en is in wezen niet anders dan de dubbele loop zoals eerder beschreven.

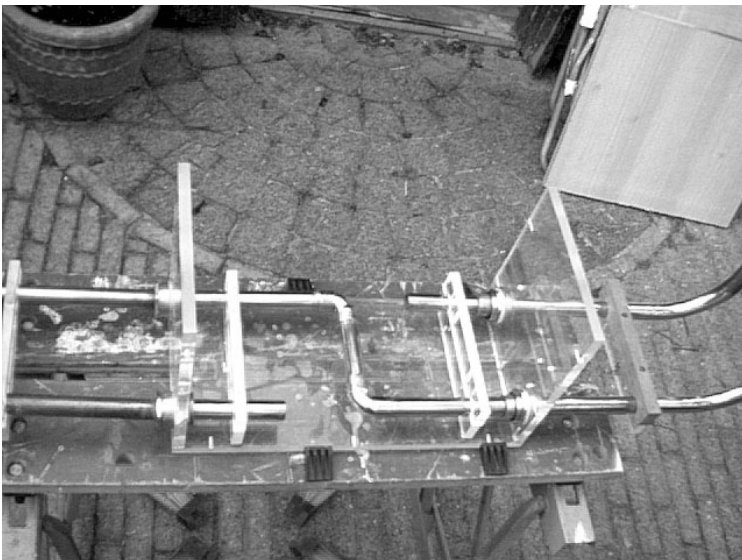
De wens was ook nu weer om een loopconstructie te maken van materiaal dat verkrijgbaar was via de reguliere hobbyleveranciers zoals Gamma, Praxis etc. Er zouden zo min mogelijk soldeerverbindingen in moeten komen en vanwege de gunstige HF afstraalweerstand was het gebruik van een pijp met een zo'n groot mogelijke diameter, wenselijk. Gekozen werd voor een pijp van 22 mm diameter. Waarom...? Deze pijp is normaal verkrijgbaar, maar wat nog belangrijker was, ik had een zeer radioactief vriendje, die de kennis en de handvaardigheid had om 22 mm pijp te buigen. Aan de hand van het eerder genoemde DOS-computer programma, had ik berekend dat, bij een totale omtrek van 10 meter, de benodigde afstemcapaciteit voor de 7 mc/s band om en nabij de 50 pF zou liggen. Voor de 1,8 MHz band bedroeg die waarde ongeveer 750 pF. Via een ander radioactief vriendje kreeg ik de beschikking over een vacuüm-condensator, die een dynamisch bereik had van 40 tot en met 500 pF bij een doorslag spanning van 10.000 Volt. Met deze gegevens zou ik dus een loop moeten kunnen maken.

Ik ging aan de slag met twee standaardlengten van 5 meter pijp. Dat vriendje van mij regelde dat hij, via via, twee stukken pijp toegeleverd kreeg bij de botenloods van de plaatselijke reddingsbrigade. Daar had hij de ruimte om dat soort lengten te kunnen buigen. U begrijpt al, mede naar aanleiding van het voorgaande verhaal, dat er twee lengten van 5 meter gebogen dienden te worden, die in serie gezet zouden worden. Om nauwkeurig met dat soort lengten te kunnen werken, heb je ruimte nodig en een vlakke ondergrond om vast te kunnen stellen of alles recht wordt gebogen.

Het lukte Wim om twee, in afmeting nagenoeg identieke, ramen te maken. De uiteindelijke afmetingen waren: horizontaal 1,50 meter en verticaal

1,00 meter. Voor de aansluitingen van de vacuümcondensator was besloten om een kast te maken van 11 mm dik perspex (afgedankt materiaal van oude reclame zuilen uit een auto showroom! Zie HM nr 14.) Hierin zouden de uiteinden van de twee geformeerde loop ramen samengesteld worden en hierin zou ook de koppeling tussen de vacuüm condensator en het raam tot stand gebracht worden.

Het vereist de nodige deskundigheid om 11 mm dik perspex te bewerken. Bij navraag op een verenigingsavond van de Veron, bleek dat een eveneens radioactief lid, hier de nodige expertise in had. Aan de hand van de nodige voorbereidende tekeningen, wist ik wat de afmetingen van deze kast zouden gaan worden. Veertig cm lang, 25cm hoog en 24 cm diep. Het actieve lid had in een uurtje de benodigde stukken perspex op maat gezaagd. Nauwkeurig werd door hem een viertal gaten geboord en het benodigde materiaal weg gefreesd voor het plaatsen van de PG26 wartels. Ik kon toen de doos samenstellen. Er zijn diverse avonden geboord en getapt, om een doos te verkrijgen waarin alle onderdelen waterdicht konden worden opgeslagen.

Het raam kon ik nu samenstellen door gebruik te maken van z.g. spaces. Dit zijn hulpstukken van hout waarin de onderlinge afstand tussen de beide ramen werd gefixeerd op 14 cm. Dit is overigens een willekeurige maat, die constructief het beste uitkwam. Daardoor was het mogelijk om de doorverbinding tussen de

twee ramen vast te solderen, zonder dat er mechanische spanningen tussen beide ramen ontstonden.

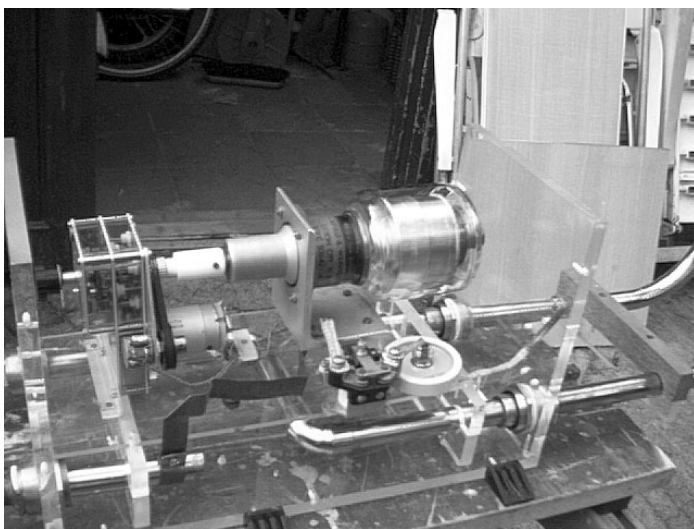
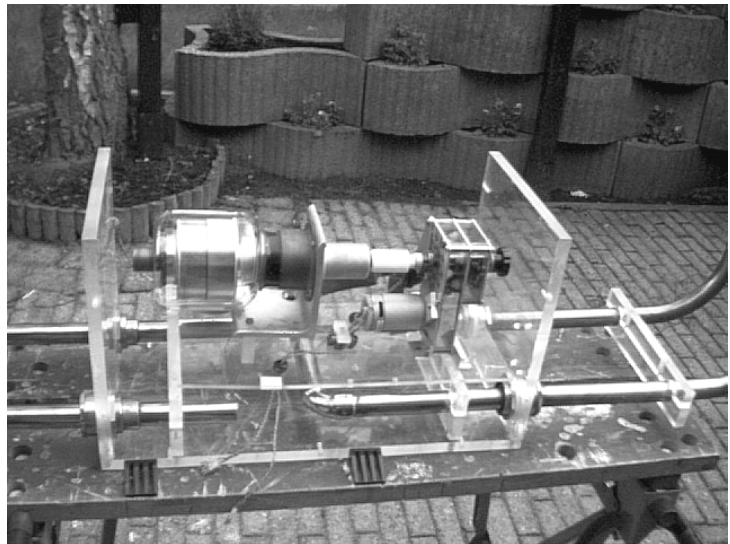
De enige soldeer verbindingen in deze constructie zijn dus twee knietjes van 90 graden en het tussen pijpje. Nadat deze verbinding was gemaakt, konden de linker en rechter perspex plaat met wartel ingang, gemonteerd worden op de perspex onderplaat en kunnen de wartels aangedraaid worden.

Nadat de constructie gestabiliseerd was, kon begonnen worden met de montage van de vacuümcondensator. Ook dit onderdeel had zijn eigen

voorgeschiedenis. Zoals eerder vermeld was dit overtollige onderdeel ter beschikking gesteld door ook een radioactief vriendje. Zijn interesses liggen niet bij dit grove werk, maar meer richting de VHF/UHF en desgewenst nog hoger. Zodoende was deze bijzondere condensator voor hem overbodig. De vraag was nu, hoe deze condensator te monteren, maar nog belangrijker, hoe de afstemming te besturen en op wat voor manier zou je de “stand van de condensator” kunnen aflezen?

Uiteindelijk werd gekozen voor een aandrijving middels een 24 Volt motortje, dat via een tandwielaandrijving gemonteerd werd op de condensator. Deze aandrijving had ik voor een klein bedrag op de beurs in Rosmalen verworven. Middels een kunststof aandrijfriem werd een meerslagen potentiometer bediend die precies het bereik had van het totaal aantal slagen van de vacuümcondensator.

In dit geval werd de hulp ingeroepen van medeamateur PAØVHF, die vaak de oplossing weet voor mechanische problemen. Hij zorgde niet alleen voor een perfect draaiende afstem C met aanwijzing, maar er werd ook, middels een teflon bus, gezorgd voor een geïsoleerde opstelling tussen de C en de overige geleidende materialen.

Deze constructie gaf het raam een totaal frequentiebereik van 7,0 tot en met 3,8 MHz. Om ook nog de 1,8 MHz band te kunnen behappen, dienden er een extra C bijgeschakeld te worden van om en nabij de 250 PF. Ik had diverse C's in de junkbox liggen. Ik heb een condensator van 500 PF 10Kv gebruikt, een overblijfsel uit een oude JRC zender, die bij gebruik van de

loop op 160 meter wordt bijgeschakeld middels een 24 volt relais. De vaste aansluitingen van de loop met de diverse onderdelen zijn gemaakt van koperband. De aansluitingen tussen het relais en de vacuüm C zijn

gemaakt van koper litze draad. Ik kwam aan dit draad door de afscherming uit een stuk RG213 coax te halen, dat aan de kopse kant een stukje werd vertind om een goede en sproeivrije aansluiting te realiseren.

Nadat de delen goed waren samengesteld, diende er een 1 op 1 koppeling van de zender naar het raam gerealiseerd te worden. Deze koppeling heb ik wederom uitgevoerd d.m.v. een 1: 1 Balun. Door te experimenteren werd de meest gunstige aansluit positie op het raam gezocht. De SWR bedraagt op 160 meter 1-1.2, 80 meter 1 – 1.5 en op 40 meter 1 – 1.25.

Op zich zijn dit volstrekt aanvaardbare waarden.

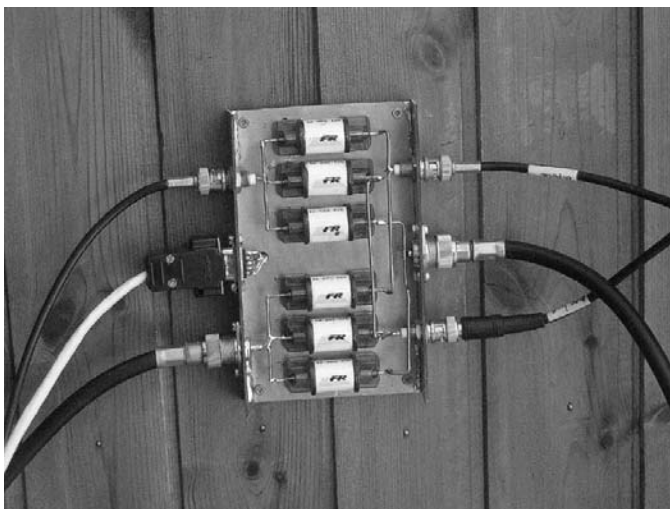
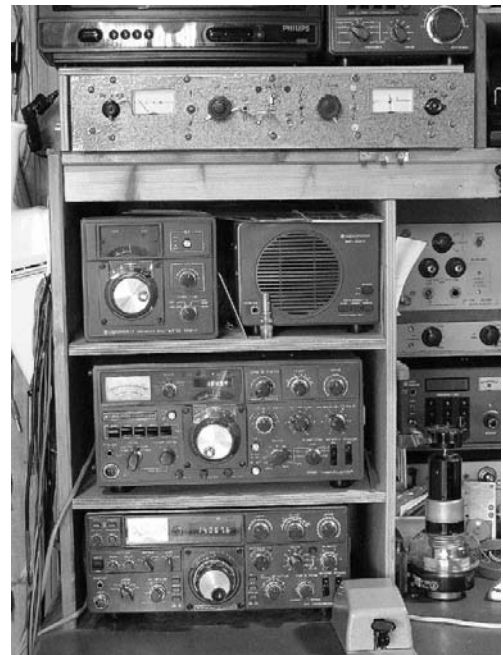
Er zit een klein probleem bij het gebruik van de vacuüm C. Door zijn beperkt dynamisch bereik moet op 160 meter de C van 500 PF worden bijgeschakeld. Nu loopt er een behoorlijke hoge stroom door deze condensator en ook door het relaiscontact. Door deze hoge stroom wordt het relaiscontact warm, waardoor heel langzaam de SWR verandert tijdens de uitzendingen. Dit euvel zou opgelost kunnen worden, door nog zwaardere relaiscontacten te nemen, of door een elektronische correctie te gaan toepassen. Ondergetekende heeft dit probleem nog niet opgelost en behelpt zich om tijdens QSO's af en toe de vacuümcondensator af te stemmen. Het vereist wat armen en benen werk, maar dat heb ik zelf, tot op heden, niet als storend ervaren. Voor nabouwers is dit toch een punt van aandacht.

Op dit moment staat de loopantenne op de schuur tussen de huizen. De afstand van de loop tot aan de shack bedraagt hemelsbreed een meter of negen, maar om het geheel netjes af te werken, heb ik een besturingskabel van 23 meter en een coax (RG58!!) van dezelfde lengte naar de shack lopen. Daar staat de besturing voor de LF/loop met meteraanwijzing. Op de foto ziet u een tweede aanwijzing. Dit is de aanwijzing van mijn HF-loop, zoals ik die tijdens onze Hellemonstermeeting van het afgelopen voorjaar in 't Oeverbos heb gedemonstreerd. Deze HF-loop was tussen de LF geloop gemonteerd.

Omwille van experimenten heb ik deze op dit moment tijdelijk verwijderd.

De foto hiernaast geeft een indruk hoe ik alles in de shack heb uitgevoerd. Boven de Kenwood VFO en luidspreker ziet u de langwerpige frontplaat van de antenne besturingseenheid. Meter links en rechts zijn respectievelijk de condensatorstand van de HF- en de LF-loop antenne. De twee grote zwarte knoppen zijn de snelheids regelaars van de condensator aandrijf motortjes van de loopantennes. De twee zwarte knopjes links en rechts zijn de antenne keuze schakelaars voor de twee zenders, te weten: de TS820 en de TS830. De antenne keuzeschakelaar bedient op

haar beurt de mij ter beschikking staande drie typen antennes. Een magnetic loop, onder te verdelen in de HF- en de LF- loop d.m.v. een aparte tumble switch, een GP antenne voor 10 t/m 20 meter en een draad dipool van 2x 10 meter t.b.v. 40 en 80 meter band. Het schakelen gebeurt simpel door het aansturen van het betreffende antenne reed-relais.

Technische gegevens	1.8 mc/s	3.5 mc/s	7,0 mc/s
afstem capaciteit (pf)	836	214	46
stroom door raam (amp)	34	33	12
spanning op uiteinde (Kv)	5	10	8
Stralinings weerstand (Ω)	0.0015	0.002	0.3
Raam verlies (Ω)	0.05	0.07	0.1
Radiation efficiency (%)	3	23	77

Eitje

Door: Bas PAØRTW

Het opzetten van draadantennes of forse drie element beams schijnt tegenwoordig geen problemen op te leveren. Niet op het financiële vlak, noch door problemen met woningbouwverenigingen, tenminste, dat is de indruk die je krijgt als je op 80 meter naar sommige van de oneindige QSO's luistert.

Toen ik met radio begon, was dat echt wel anders en vanaf het prille begin kreeg ik enorme problemen, wat antennes betreft. Niet dat het aan de prijs lag, de FD3 en

de W3DZZ waren nog niet uitgevonden. Bovendien had ik in die tijd gewoon helemaal geen geld. Het grootste probleem was de ruimte die ik nodig had, om mijn antennes op te zetten. Mijn ouders woonden in een huis met een erg steil dak en de eigenaar, die vlakbij woonde, wanneer hij me, bezig met m'n radiohobby, over het dak van zijn eigendom zag klauteren. Deze uitermate gevaarlijke bezigheid voerde ik alleen uit als er niemand thuis was, omdat mijn moeder nou niet echt vriendelijk reageerde als er niet naar haar geluisterd werd. Ze had namelijk uitdrukkelijk tegen me gezegd: "Je gaat het dak niet op!"

Ondanks dit alles kreeg ik het voor elkaar om een willekeurige draad op te hangen. Hij was veel te kort, maar ja, het dak was ook niet zo groot. Niet helemaal tevreden met het resultaat, droomde ik van Zepp antennes en open voedingslijnen. Zo'n vijftig meter achter ons huis, stond een rijtje huizen van drie verdiepingen hoog en ik zou er heel wat voor geven om mijn antenne aan één van die daken te kunnen spijkeren. Ik wist niet wie er in die huizen woonden, maar brutaal als ik als jongen onderzoeker was, belde ik aan en ik had al een overtuigend verhaal klaar. De meneer die opendeed, nam nou niet direct een bemoedigende houding aan met z'n "Rot op!" als antwoord. Zijn buurman reageerde insgelijks en de opmerkingen die ik die dag te horen kreeg, zouden er bij de meeste mensen voor gezorgd hebben dat ze hun hobby's zouden laten voor wat ze waren vooral de radiohobby. Maar ik niet!

Die dag bezocht ik niet alle huizen en de volgende dag, niet ontmoedigd door mijn ervaringen, ging ik door waar ik was opgehouden. Uiteindelijk ontmoette ik een vriendelijke dame die tegen me zei: "Wees voorzichtig als je op mijn dak klimt en val niet, want ik kom je niet oprapen." Het was duidelijk dat ze me niet op zou komen rapen, want ze zat in een rolstoel en

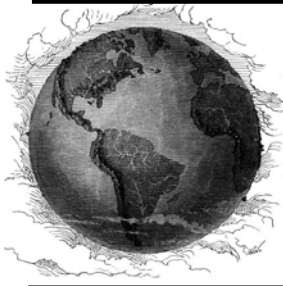
supersnel maakte ik mijn antenne aan haar dak vast en de resultaten waren geweldig. Als ik naar die tijd terugkijk, lijken de dingen beter dan ze eigenlijk waren. Hoewel de condities in de jaren vijftig uitstekend waren en met dertig Watt uit de welbekende 807 buis, maakte ik honderden verbindingen met de USA en nog steeds bewaar ik de QSL-kaarten uit die tijd zorgvuldig. Die opwindende experimenten met langdraadantennes ben ik nooit vergeten en tot op de dag van vandaag, gebruik ik nog steeds langdraadantennes voor het experimenteren met radio.

De vreemdste ervaring met dit type antenne had ik, toen ik pas getrouwd was en in een flat woonde in IJmuiden aan de Noordzeekust. Als ik mijn achterdeur uitliep, stond ik meteen in de rimboe en 's avonds kon ik de lichtflitsen van de vuurtoren van Zandvoort zien. Eén van de bepalingen van het huurcontract was: "Het is verboden om iets op, in of onder het huis te bouwen." Drie dagen nadat we er in getrokken waren, heb ik ondanks deze ernstige waarschuwing, een langdraad vanaf het dak naar een klein schuurtje achter het huis gespannen. De schuur stond ongeveer tachtig meter verderop in de tuin en ik heb ongeveer 60 meter draad gebruikt, die eindigde in een eivormige porseleinen isolator. Vervolgens werd het werk afgemaakt met nog zo'n twintig meter draad, waarmee de antenne aan de schuur werd bevestigd. Voor de antenne had ik niet de gebruikelijke 2mm koperen draad gebruikt, maar heel erg dun transformator draad van 0,2 mm. Het resultaat was een bijna onzichtbare antenne en het gebeurde regelmatig dat weekendwandelaars naar de lucht staarden en verwonderd keken naar het "zwevende ei dat daar in de lucht dreef." De draad was zo dun, dat hij nauwelijks te zien was en we hebben wat afgelachen, als we door het raam naar buiten zaten te kijken. Het was een wonder!

Hoe dan ook, er was één minpuntje. De draad was zo lang en zo dun, dat hij constant uitrekte en zo elke dag dunner werd. Elke week moest ik de antenne opspannen en na een paar maanden moest ik de hele installatie vernieuwen. Dat was geen probleem, omdat ik een ruime voorraad transformators had.

Het eind van het liedje kwam toen een vrachtwagenchauffeur tegen de draad reed en mijn antenne vernielde. Een paar dagen later kwam een vriendelijke buurman een bal van dun koperdraad brengen en zei: "Voor u en voor toekomstig gebruik heb ik de draad voorzichtig om het ei gewonden."

Brieven aan Melissant

Door: Johannes Sparux

Hoe ik Nagasaki radio belazerde

Lieve Thea en beste Gerard,

Als wij naar Japan voeren, dan had je altijd het nodige telegrafieverkeer tussen het schip en het agentschap in Japan. Dat telegrafieverkeer ging altijd via Nagasaki radio. Het staat mij nog bij, dat die als roepletters JOS en/of JOR had. Dus ontving je van je rederij een telegram met de mededeling “.... bound for Japan,” dan werd het zaak om naar de dagelijkse verkeerslijsten van Nagasaki Radio te gaan luisteren, die op gezette tijden werden uitgezonden.

Wat mij altijd opviel was dat de verkeerslijsten, die op alfabetische volgorde werden uitgezonden, zo verrekte lang waren. Eer je door de “j”-cyclus heen was, kon er best een minuut of tien verstreken zijn. Daarna kwamen de volgende op alfabetische volgorde uitgezonden roepletters. Dus, bij de “P” was het zaak om nauwkeurig te luisteren. En zat je ertussen met een “QTC” dan startte je de zender. Ja, starten, want er moest meestal een generator opgestart worden. Aan boord had je over het algemeen gelijkspanning en voor de benodigde wisselspanning had je dus een generator.

Na het afsluiten van de verkeerslijst, ging Nagasaki over op luisteren. Op de best ontvangen frequentie stemde je af en ging je in de aanroepband Nagasaki roepen. Als onervaren marconist deed je dat heel netjes, echt volgens de regels. Je zond drie maal de roepletters van het radiostation uit, gevolgd door drie maal je eigen roepletters. Na 1 minuut wachten volgde dan weer zo’n cyclus. Dit mocht je drie keer achter elkaar doen en dan was je wettelijk verplicht om tien minuten te wachten.

Nu gingen die Jappen als volgt te werk. Het waren overigens niet alleen alleen de Jappen, ook PCH en eigenlijk elk radio station deed het zo. Direct na de verkeerslijst, draaiden ze de aanroepband af om elk ontvangen station te antwoorden, een volgnummer te geven en aan de hand van dat volgnummer werd dan het verkeer afgewikkeld. Als het druk was, werden er b.v. tien volgnummers uitgegeven, waarna de operator het telegram-

verkeer ging afwerken. Had je dus geen volgnummer gehad, dan was je de sigaar, want dan diende je te wachten, totdat die operator z'n verkeer had afgewerkt, voordat hij weer in de luisterstand ging en dat kon rustig een uur of meer duren.

Het was dus zaak om zo snel mogelijk verbinding te maken. Nu doet zich het fenomeen voor dat Japanners, zeer vriendelijke en voorkomende mensen zijn. Er zijn er onder ons ook, die vanwege persoonlijke ervaringen daar heel anders over denken. De Japanners zijn echter ook zeer chauvinistisch. Hun eigen mensen krijgen voorrang. Als die zijn afgewerkt en daarmee bedoel ik het telegramverkeer, zijn de overigen aan de beurt.

In al mijn onervarenheid riep ik, keurig volgens het boekje, Nagasaki aan. Gevolg, een lange wacht, want het kwam voor dat je na anderhalf uur of nog langer wachten, de verbinding pas tot stand kon brengen. Daarna kreeg je QRY...en kreeg je je telegrammetje.

De Amstelveld

Op één van mijn reizen, was ik aangemonsterd aan boord van de Amstelveld, een vrachtschip van de rederij Amsterdam. Die rederij werd ook wel eens de strafrederij van officieren van de herenmaatschappij SMN (Stoomvaart Maatschappij Nederland) genoemd. Het verhaal deed de ronde, dat als een officier van de SMN iets had gedaan dat in de ogen van de rederij niet door de beugel kon, b.v. een schip op de “steentjes” te hebben gezet, of de dubbele bodem eronder uitgevaren had en hij door de raad van de scheepvaart van dit voorval werd vrijgesproken op voor hun gegronde reden, dan kon de conclusie van de SMN zijn, dat hij daar toch verantwoordelijk voor was. Zo'n persoon kreeg dan straf. Hij werd dan

voor onbepaalde tijd, of definitief, uitgeleend aan de rederij Amsterdam. Of deze roddel waar is....? Ik weet het niet, maar er zaten wel typische mensen bij de rederij Amsterdam.

Zo was aan boord van de Amstelveld een volledige Nederlandse bemanning, waarmee ik dingen heb meegemaakt, waarvan je van je stoel rolt. Ik kom daar nog wel eens gedetailleerd op terug.

Ik was ook nu in Singapore aan boord gestapt en stijf van de jetlag, volgedouwd met Norit vanwege het in een eerdere brief beschreven

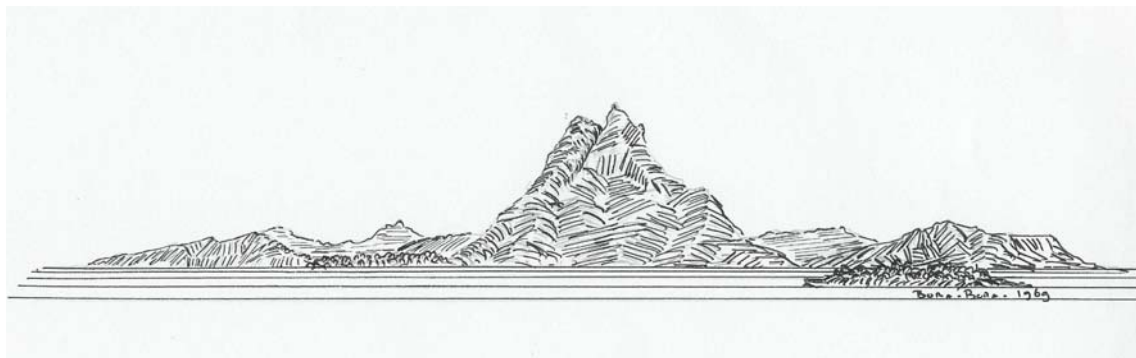
fenomeen, luisterde ik naar de verkeerslijst van Nagasaki radio. En ja hoor, ik zat in de lijst. Hiep hiep hoera, wat was ik blij. Ik zat daar met m'n darmkrampen en een jetlag van hier tot ginter. Op dat moment hoorde God me brommen. Ik wilde eigenlijk na mijn wacht gewoon een tijdje in mijn kooi liggen om bij te komen van de lange vliegreis. Nu moest ik achter de set om met die Jap verbinding te maken. De kortegolf was ook nog een 4U installatie, zo oud als de weg naar

Kralingen, gaf geloof ik iets van 100 of 150 watt in de antenne! Ik wist hoe lang dit ging duren, dus ik was alles behalve gelukkig. Ik tuneerde de zender, stemde de BX-925 ontvanger af en begon Nagasaki te roepen. Ik had overigens een oude vliegtuigontvanger BC-348 als noodontvanger. Dat ding stond vast op 500 kc/s en is daar nooit van af geweest!!

Opeens klonk er een schreeuw van beneden: “Sparuuuux....dat doe je verkeerd.....!!!” Het bleek de gezagvoerder te zijn. Ik zal zijn naam niet noemen, vanwege de eerder vermelde roddel, maar ik heb later vernomen, waarom hij aan boord zat! Hij brulde vanuit beneden, omdat de radiohut direct achter de brug was gesitueerd. Het dek daaronder herbergde o.a. het verblijf van de kapitein en mijn hut.

“Sparuuuuxx zo roep je toch niet aan....!!!” vervolgde die ouwe. Ik als ervaren marconist, zat direct boven op de kast. Waar bemoeide die ouwe zich mee. Laat ‘ie zich bezig houden met z’n eigen vak, het schieten van een zonnetje en het uitrekenen van een sterbestek, in plaats van zich met mijn zaken bezig te houden! Onder een hoop gesteun kwam de corpulente ouwe in de deuropening van de radiohut staan. Hij leunde tegen de deurpost en veegde zijn bezwete gezicht af met een smoezelige, niet nader te omschrijven lap. Het leek op een aan stukken gescheurd deel van een laken. De afmeting was aanzienlijk, want toen ‘ie het wegpropte in z’n

korte kakibroek, bleef de helft er als een dot poetskatoen uit hangen. Hij had verder enkel een wit overhemd aan, waarvan niet alleen de bovenste knoopjes open stonden, maar ook de onderste twee. Het resultaat was een zeer verformfaaid mannetje, met een uitpuilende behaarde onderbuik, die de aandacht trok. Hij had een tatoeage rondom z'n navel. Een z.g. papillon, een blauw met vaalrood getatoeëerde vlinder. Vanwege de uitbundige locale begroeiing enigszins moeilijk waarneembaar, maar omdat ik zat en hij in de deuropening van de radiohut leunde, voor mij duidelijk zichtbaar. Doordat de navel, vanwege zijn dikke buik, inpandig geworden was, leek het of die vlinder wilde opstijgen vanaf zijn buik..... Later vernam ik van hem, dat hij die ooit eens, als aankomend zeeman, door een Tahitiaanse schone op het eiland Bora Bora had laten aanbrengen. Ik ben een keer langs Bora Bora gevaren, onderweg van Mackay Queensland naar het Panama kanaal. Als wij toen in Bora Bora hadden moeten aanleggen, dan had deze jongen ook zo'n papillon laten tatoeëren.

Bora Bora

Hij onderdrukte een boertje, met het gevolg dat er een royale jeneverlucht de radiohut in stroomde. “Sparks, zo roep je Nagasaki toch niet aan,” oreerde hij, “zo ben je toch uren bezig om die spleetog aan de sleutel te krijgen. Als je in de verkeerslijst zit, ga je toch zo niet oproepen. Heb jij geen opleiding genoten???”

Het verbaasde mij, dat die ouwe wist dat ik in de verkeerslijst zat. Nu luisterde ik nooit naar de trafficlist met een koptelefoon op. Zeker niet als de stations goed door kwamen. De luidspreker stond vol aan en die ouwe had vanwege het volume, de trafficlist meegelusterd. Hij verstond de morse code. Dat bleek alras toen hij, hangend in de deur opening, of beter, aan de deurpost, want hij bleek zo bezopen als een kanon te zijn, mij vertelde dat hij vroeger morse had moeten leren en het luisteren altijd had bijgehouden. Zo gaf hij mij het advies om bij het aanroepen, een beetje “verbasterd” te roepen. Ik moest het niet zo nauw nemen met een punt of een streep. Zo adviseerde hij mij, omwille van mijn rust en ook de zijne,

want die zender stoorde behoorlijk op de lokale scheepsomroep, de P(- -) te seinen met de laatste punt wat langer, zodat het op een J (- - -) lijkt. Hij vertelde me, dat ik dan veel vlugger met die verdomde rijstepikkers in Japan verbinding zou hebben. Het was duidelijk, die ouwe had vanwege jeugdervaringen in Indonesië, een andere opvatting over de jappers dan ik had. Later, toen we elkaar beter hadden leren kennen en we waardering voor elkaar hadden gekregen, heeft hij mij veel verteld over zijn kampperiode. Ik heb toen veel respect voor die man gekregen. Ook kreeg ik respect voor hem vanwege het feit, dat hij grote hoeveelheden Hollandse jenever kon verzwelgen!

Zijn advies was meer een dienstorder. Ik riep drie keer in plaats van PCPX dus JCPX en verdomd, het wonder geschiedde. Ik had verbinding met Nagasaki radio/ JOR en kreeg QRY-2 wat niet minder betekende, dat ik nummer twee in de rij was. (en het werd een rijtje van 10!!! Hi Hi) Dus ik verkneukelde me toen ik werd aangeropen en ik die Jap antwoordde dat hij mij verkeerd had genomen. Ik was PCPX en niet JCPX. Ik had dat smoelwerk van die Jap wel eens willen zien. Hij kwam eerst terug met een vraagteken. Ik weer terugseinen wat mijn werkelijke roepletters waren en deelde hem gelijk mee, dat ik ook een telegram voor hem had. Toen kreeg ik het wachtteken, want hij moest het telegram voor mij boven water toveren en daarna vervolgde het radioverkeer volgens de standaard procedure.

Ik heb deze truc later veelvuldig toegepast en het heeft me veel tijd gescheeld. Zat je direct onder de Japanse kust, was het over het algemeen geen probleem. Maar als je je heil moest zoeken op de kortegolf, vanwege de grote afstand, dan paste ik die truc toe en het verbaasde mij telkens weer, dat er dan zeer snel verbinding was.

Zo leerde ik van de “ouwe” van de Amstelveld ook een truc om met Scheveningen radio snel contact te verkrijgen. Misschien is het voor jou lieve Thea, van belang om te weten hoe een aanroep in z'n algemeen in het werk gaat. Gerard weet dat wel, maar ik zal het toch nog even uit de doeken doen.

In de korte golf had je zes frequentiebanden, te weten 4, 6, 8, 12, 16 en 22 mc/s. In elke band had je een aanroeprequentie en twee werkfrequenties. Nu gaat het om de aanroeprequentie, want die was voor elk schip willekeurig, maar vanwege de beperkte bandbreedte waren er veel schepen met dezelfde aanroeprequentie.

Neem ik bijvoorbeeld de 16 mc/s band, dan was de aanroeprequentie ergens tussen de 16.708 en de 16.748 kc/s. Dat bandje was internationaal toegewezen als “calling frequency for maritime mobile services,” zoals omschreven door de International Telecommunications Union. In de 16 mc/s hadden we dan de band van 16.748 t/m 16.952 Kc/s ter beschikking als werkfrequentie. In die band had je twee frequenties tot je beschikking, toegewezen door de PTT, een A en een B kanaal. Die kanalen waren bij Scheveningen radio bekend. Ze waren ook harmonisch gerelateerd. Voor de 4, 6, 8, 12, en 16 mc/s band, had je zenderoscillator drie kristallen die in de 2 mc/s banden lagen. Van daaruit werd er verdubbeld naar de betreffende frequenties. Voor de 22mc/s band had je drie afwijkende kristallen. Bij de KNSM heb ik nog met een TDE-zender gevaren. Daar diende je kristal voor kristal te prikken en de afzonderlijke verdubbel trappen overeenkomstig een afstemstaatje in te stellen. Een verhaal apart wat hier allemaal kon gebeuren, met als gevolg dat je vocabulaire weer behoorlijk werd uitgebreid.

Zat je nu in de trafficlist van Scheveningen radio en ging je na het afsluiten van de trafficlist, Scheveningen radio aanroepen, dan kon het gebeuren dat je met b.v. twintig of meer stations in dat bandje van 16.708 - 16.748 een pile-up voor PCH veroorzaakte. Het sterkste station kreeg nummer 1. Zat nou jij ergens op de Pacific met 250 watt of minder in je antenne, voor PCH net boven de ruis uit te sleutelen, dan hoorde hij je never nooit niet. Hier moest een list voor verzonden worden.

Nu, die ouwe van de Amstelveld gaf mij, hangend in de deuropening, stinkend naar de jenever vermengd met een onfris zweetluchtje, en passent de wijze waarop je zulke zaken aan moest pakken. Indien je de beschikking had over kg-telefonie, op de Amstelveld was dit niet het geval, dan moest je Scheveningen radio, als het “niet bezet signaal” klonk, aanroepen op haar vaste telefoniekanaal. Ik geloof dat je één vast telefonie kanaal per band had. Vaak had je dan direct zeer slecht telefoonverbinding. Je gaf die uiterst vriendelijke juffrouw dan door, dat je ook nog een telegram voor ze had en of ze misschien zo vriendelijk wilde zijn de seinkamer te waarschuwen, dat je op die en die werkfrequentie PCH zou aanroepen. Als jouw opgaaf van de werkfrequentie door alle storingen

heen goed door dat juffie was ontvangen, was de rest een koud kunstje. Je ging naar PCH luisteren, totdat hij jou aanriep en de verbinding was tot stand gebracht. Het was een schitterende tip van die ouwe, waar ik veel gebruik van heb gemaakt.

Vrienden, ik schrik me een hoedje. Ik zie dat ik al een hele hoop pagina's aan het kletsen ben geweest. Ik stop er voor vandaag mee. Ik wens Thea met recht een "88" links en rechts en Gerard, met jou begin ik met 55 en eindig met 73

Johannes Sparux groet U,

Sluutelklik

Paul Oscanyan jr. was telegrafist in Richmond (weerberichten), toen hij vertrok naar PAA om een weerstation op te richten in Reykjavik op IJsland, ter voorbereiding van de trans-oceanvluchten. Zijn huidige vrouw Astrid was telegrafiste op het Deense schip Disco en zij hadden een romance via de radio, wat uitliep op een huwelijksaanzoek over de seinsleutel. Onnodig te vermelden, dat alle Vikingen zaten mee te luisteren. Later gaf Astrid les in Virginia over het leven van de Eskimo's.

Het geval Crippen

Door: Rinus Hellemons PAØBFN

De eerste keer, dat morsetelegrafie in haar bestaan meehielp om een misdadiger te ontmaskeren, was in 1910.

Het was in juli van dat jaar, dat een algemeen bekende Engelse moordenaar, genaamd Crippen, aan de armen van Scotland Yard wist te ontsnappen en naar België vluchtte.

Dr. Crippen en zijn geliefde, die zijn verpleegster en secretaresse geweest was, boekten daar passage op de “Montrose,” een schip van de Pacific Mailline. De reis ging naar Canada en ze waren met succes aan de sterke arm der wet ontsnapt.

De secretaresse had haar haren kort geknipt en zichzelf vermomd als een jongen, om iedere verdenking af te wentelen. Ze vermeden ieder contact met de andere passagiers en de bemanning als ze aan dek waren en namen geen deel aan de maaltijden.

Maar de kapitein kreeg argwaan door hun vreemde gedrag en twijfelde of de jongen werkelijk een jongen was. Hij nam dus zijn toevlucht tot de draadloze telegrafie om zijn kantoor over zijn vermoedens in te lichten en beschreef daarin de dokter en de jongen.

De rederij zond hem onmiddellijk een gedetailleerd signalement van Dr. Crippen en zijn verpleegster, met de mededeling, dat ze gezocht werden wegens moord.

Een inspecteur van Scotland Yard ging met de “Laurentic,” die sneller was, achter de “Montrose” aan en er ontwikkelde zich een race tegen de tijd waarvan de hele wereld, door middel van de telegrafie, getuige was. De hele wereld... behalve Dr. Crippen en zijn verpleegster. Zij geloofden reeds in de ontsnapping geslaagd te zijn, terwijl het nieuws over de achtervolging naar alle hoeken van de globe ging.

Onmiddellijk nadat ze in Canada aan wal stapten, werden ze gearresteerd door chief-inspector Drew van Scotland-Yard en teruggebracht naar Engeland om hun straffen te ondergaan.

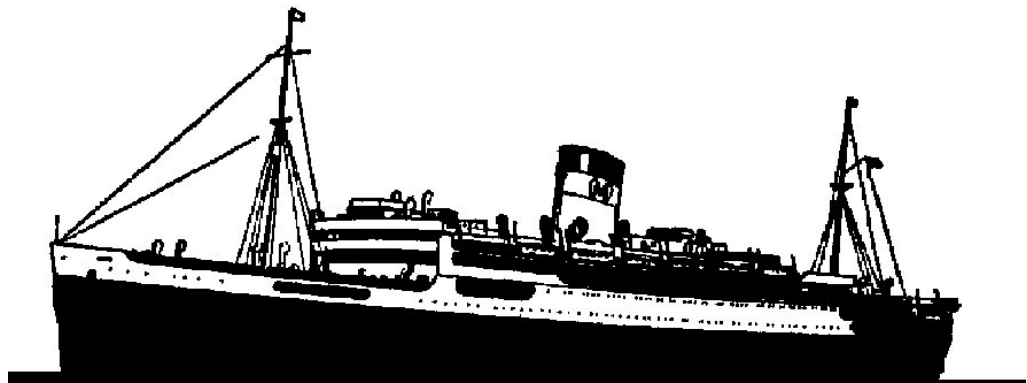
Een ontvanger voor Nederlands Indië

Door: Wim DJØPM

Samen gingen wij over de Loosduinse Weg in de richting van de stad. Ik hing aan zijn hand. Boven mij torende mijn pa uit, die het altijd koud had in dit kikkerland, zoals hij vaak pleegde te zeggen. Ook nu droeg hij zijn lange grijze jas, ofschoon het lente was en hij had zijn das ook nog om. Pa was een jaar geleden uit de Oost gekomen. Ik was toen acht en ik had hem tevoren nooit gezien!

Nu ben ik al negen en kijk mijn ogen uit naar al die auto's die voorbij rijden. De blauwe bussen in Den Haag hebben nog een gasgenerator. Voor een ritje naar de stad is de bus te duur, dus gaan wij maar lopen. In het Westeinde is een zaak van "Kontakt" en daar kan je oude radio-onderdelen kopen. Op dat gebied is er in 1948 nieuw bijna niets te koop. Pa is een werkeloos ingenieur mijnbouwkunde. In de achterkamer bouwt hij daarom radio's. Verder komt er maandelijks een blad dat de "Ingenieur" heet en hij heeft alweer eens gesolliciteerd bij Storck in Hengelo. Vergeefs, overal schijnt hij al te oud te voor zijn en gisteren schreef hij naar de waterleiding in Den Bosch waar zij een ingenieur zoeken, die ook verstand heeft van machinebouwkunde.

In de radiowinkel kijk ik mijn Pa in zijn stralende ogen, wanneer hij tenslotte twee afstemcondensatoren met een schaal, een trafo, een klus weerstanden en enige draadrolletjes om spoelen te wikkelen vindt. Grote bussen zijn die condensatoren nog en zwaar zijn de staaf hardsoldeer en de pook van een soldeerbout. Later ligt deze pook te glimmen tussen de eierkolen die snel, nog stuivend, in de kachel van de achterkamer gingen. Dan is mijn pa tevreden en ik mag kijken als hij een bosje weerstanden soldeert om, naar hij zegt, de juiste waarde te krijgen.

Een jaar later brengen wij Pa naar de boot in Amsterdam. In het nieuwe Indonesië gaat hij nu voor Soekarno werken. Dat mag hij, want hij was altijd goed voor zijn mensen in dat verre land en pa Gouwentak staat bekend in de Oost als een vlijtig ingenieur die, in een vette, vuile overall, midden tussen zijn boormeesters staat. Zo heeft hij menig zoon van Insulinde de praktijk geleerd!

Moeder, mijn broer en ik wuiven hem na als hij de gangway naar de witte Oranje opgaat. Het schip heeft nog het “Rode Kruis” op zijn romp en als pa niet meer te zien is, schijnt mijn moeder opgelucht te zijn.

Hij heeft zijn radio toch niet meegenomen. Als ik zit te blokken voor het eindexamen HBS staat zijn radio in mijn kamer. Moeder zegt, dat ik nu eindelijk mijn eigen kamer krijg in de woning waar wij nu wonen. Vanuit het venster kan ik de mensen op straat zien en ik heb een grote tafel voor het raam waarop al mijn boeken liggen. Soms leer ik tot half elf en ik doe niets liever dan dit leren. Ik zit nu op een christelijke HBS en ben de beste van mijn klas.

De radio van mijn vader staat ook op mijn grote tafel, de luidspreker staat beneden op de grond. Vooral op Zondagavond luister ik naar Paul Vlaanderen en griezels, als ik in mijn bed lig, mee bij het hoorspel “Dood in de Jungle” op Hilversum 2.

Moeder is intussen gescheiden van mijn pa en eenmaal in de maand ga ik op de fiets naar de “Overzeese Bank” in de stad om de kleine legatie af te halen. Wij leven van de steun en toch zijn wij erg gelukkig

Later heb ik Pa weer ontmoet. Ik was drieëntwintig en samen met mijn vrouw bezochten wij hem in zijn kleine woning in Den Helder. Hij was hertrouwd met een lieve dame uit Java. Wij zeiden Tante Stien tegen haar en zij maakte een heerlijke rijsttafel voor ons allemaal. Pa vond het prima, dat ik marconist was geworden en ik heb hem vanaf zee regelmatig geschreven en zijn brieven met de uiterst kleine letters op luchtpostpapier lagen in bijna iedere haven bij de andere post voor de crew aan boord.

Onlangs kreeg ik een brief van Louis PAØLCE.

Tevoren vroeg hij mij tijdens een QSO in telegrafie of ik een ingenieur C.J. Gouwentak kende die de roepletters PK6EP had.

Louis had in een uitgave van het "Radio Bulletin" in 1948 een artikeltje van mijn vader gevonden. Het gaat over mijn Dubbele Superhet. als tropenontvanger en het was geschreven door een Indië kenner bij uitstek. Helaas moet ik bekennen, dat de ontvanger eens door moeder bij het kelder opruimen verloren ging.

Toch ben ik blij, dat Louis mij er naar vroeg en wij hebben nu vaak verbinding op de tachtig meter, meestal tot heel laat in de nacht en niet zelden is het middernacht wanneer wij te kooi gaan!

In 1964 voer ik door het Suezkanaal en ik stond op de brug. Het was stil en buiten was het koud. Voor het eerst droegen wij ons blauwe uniform weer en ik had zelfs mijn pet opgezet.

Ik vier toen onder kapitein de Vries en dat was een man van weleer.... Wij hadden de zeeloods en ik ging stil naast hem staan. Toen vroeg hij met zachte stem: "Zeg Sparks kent u een ingenieur Gouwentak uit het vroegere Indië?" Ik bevestigde dit en zei dat dat mijn Vader was. "Ik heb jouw vader gekend als vierde stuurman bij de KPM," vertelde hij. "Hij voer vaak met ons mee en zat bij ons aan tafel bij de officieren. Ik en nog enige jonge mensen werden door hem uitgenodigd om 'zijn eiland' te bezichtigen. Met zijn eigen auto heeft hij ons toen alles laten zien en wij waren erg onder de indruk. Hij had dwars over het eiland een kabelbaan gebouwd voor het erts. Zijn werknemers waren zijn grootste liefde en die mochten ook in een lege bak gaan zitten om zo naar hun werk te komen. Hij kocht bij de Chinezen de voeding voor zijn werknemers en importeerde

alles wat zijn medewerkers het leven verdraaglijk maakte.

Het meest waren wij onder de indruk van de vele talen die hij sprak. Hij kon alle dialecten van de eilanden spreken en zelfs met de Chinezen sprak hij vloeiend in hun eigen taal."

Nu weet ik dat mijn pa samen met de kinderen van de Sultan van Djogjakarta op school ging. Bij de ouders van zijn Chinese medescholieren liep hij in en uit, hij was, zo vertelde hij mij, achtenveertig jaar in Indië. Hij is ook PK6EP en nu ben ik ook radio-amateur in de tweede generatie. Nou dat vind ik wel leuk hoor!

Bedankt OM Louis voor je opmerkzaamheid en voor nog veel QSO's.

Diskjockey bij Norddeich Radio

Door: Hans DL7DAN

In de tijd dat het nog een drukte van belang was bij Norddeich Radio, kende iedereen dit kuststation. De mensen die aan de kust woonden kenden dit station wat beter, maar ook in het binnenland wisten ze iets van de beroemde kerstgroet uitzending "Groeten aan boord." Natuurlijk werd deze uitzending niet door Radio Norddeich gedaan, maar werd verzorgd vanuit de studio van de Noord-Duitse radio. Norddeich was natuurlijk geen gewone radiozender, niet iedereen wist dat wij alleen de gesprekken van zee met de wal en de geliefden thuis tot stand brachten.

Dit is de verklaring voor het grappige verhaal dat een collega, midden jaren 70, aan mij vertelde.

Die collega was na enkele dag vrij te zijn geweest, vanuit zijn woonplaats ergens in het Roergebied, onderweg naar Radio Norddeich. Net voor een oprit naar de grote weg nam hij een jonge man in zijn auto mee, die naar Norddeich wilde liften. Het belooft een leuke rit te worden, de jongeman was behoorlijk spraakzaam. Toen mijn collega hem vroeg waarom hij naar de Noordzeekust wilde, antwoordde de jongeman: "Ja, ik ben ontzettend blij dat u me meegenomen hebt, want ik moet beslist naar mijn werk. Ik ben namelijk diskjockey bij Radio Norddeich." Mijn collega kon zijn lachen nauwelijks inhouden en had de grootste moeite ernstig te blijven.

Aangekomen in de plaats Norden, scheidden de wegen van die twee. Mijn collega nam afscheid van de jongeman met de woorden: "Tot morgen op het werk bij Norddeich Radio, ik ben daar namelijk telegrafist. Jammer genoeg heb ik het zelf nog niet tot diskjockey kunnen schoppen."

Ik had graag het verbaasde gezicht van de jonge man gezien.....

Ik wil eens een kleine bijdrage leveren aan Hellemonster.

De reden is, dat ik behoor tot een speciale bevoorrechte groep mensen, die besmet is geraakt met het radiobacil. Of anders gezegd:

IK BEN EEN RADIO(ZEND)AMATEUR

Door: Wim PA3AGZ

Ettelijke jaren geleden, heb ik mijn vakantie doorgebracht in Egypte, ofwel in het radiojargon, SU-land.

Je bent niet voor niets zendamateur, dus wilde ik eens meer aandacht schenken aan het radio-amateurisme in dit voor ons vreemde land, want je bent per slot van rekening niet voor niets besmet met het radiobacil. De vraag was alleen hoe ik aan contactadressen of namen van de plaatselijke hams kon komen. In Nederland heb ik eerst naar onze toenmalige IARU

vertegenwoordiger, Jaap Dijkshoorn PAØTO, gebeld en het probleem was opgelost. Gewapend met namen en adressen stapte ik op een maandag in het vliegtuig richting Cairo.

Na een vlucht van 4 uur werd er voet op Egyptische bodem gezet. In de loop van de week werd het eerste telefonische contact gelegd met Ezzat SU1ER, president van de EARS (Egyptian Amateur Radio Soc.) De lijst van Egyptische radiozendamateurs, werd mij gelijk overhandigd. We spraken af om elkaar op vrijdagavond bij het hotel te Mokattam te ontmoeten voor een eyeball QSO. Wat schetste mijn verbazing, toen er op de bewuste avond, een auto de hotelparkeerplaats op draaide met 2 personen erin. Het bleken Ezzat SU1ER en IØDTK te zijn. Laatstgenoemde werkte al geruime tijd in Egypte. Na onze eerste kennismaking, vertrokken we met de auto naar een andere “ham” familie, die ongeveer een paar 100 meter bergopwaarts van het hotel woonde. De betreffende “ham” familie was Hosni SU1HK en z’n beide dochters Magda SU1MK en Manal SU1NK. Hosni’s shack bevond zich op ongeveer 240 m boven de zeespiegel en had

hierdoor in alle richtingen vrij zicht. Een mooiere hamlocatie is er niet te vinden. Op ons aanroepen op 145.650 Mhz bleek niet Hosni SU1HK, maar een YL te reageren. Het bleek zijn dochter Magda SU1MK te zijn, die vertelde dat haar vader onze aanroep had gehoord, maar dat wij blijkbaar Hosni SU1HK niet konden horen. Hosni bevond zich op ong. 80 km van CAIRO, waar zijn boerderij is gesitueerd. Later op de avond hebben IØDTK en ondergetekende vanuit de auto nog een verbinding gemaakt via het relais op Cyprus met 5B4QA en 5B4FN. (Als SU1ER/M en helaas niet als SU/PA3AGZ)

Frequentie was 145.650 MHz en het vermogen 10 Watt.

De volgende week nodigde Hosni SU1HK ons allemaal uit voor een barbecue, waarbij ik gelijk kon kennismaken met de andere YL's. Tot mijn grote verrassing werd ik opgehaald door Ezzat SU1ER en Dr. Hamed SU1HN en reden we richting Mokattam. Tot in de late uurtjes en bij een temperatuur van 40 graden werd er gegeten, gedronken en werden er amateur ervaringen uitgewisseld. Een leuke radio-amateur ervaring, die ik voor geen goud had willen missen. Mocht iemand Ezzat SU1ER op de band tegenkomen, doe hem dan ook namens mij de groeten.

73's de Wim SU/PA3AGZ (grapje)

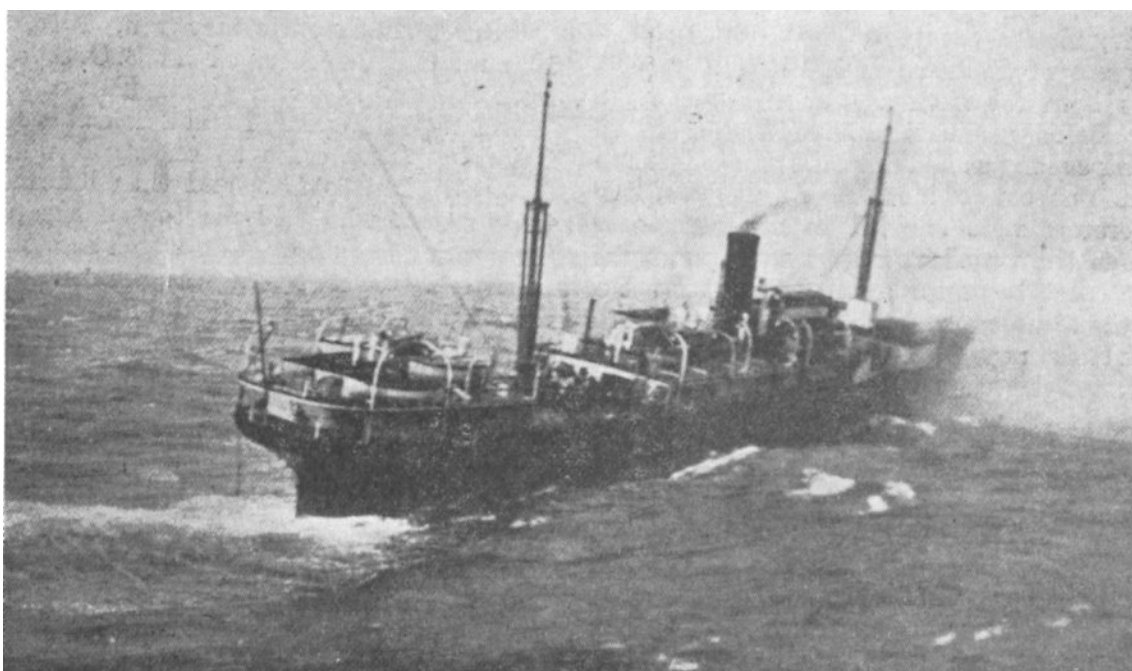
Herinneringen 2

Door: G. Magnée

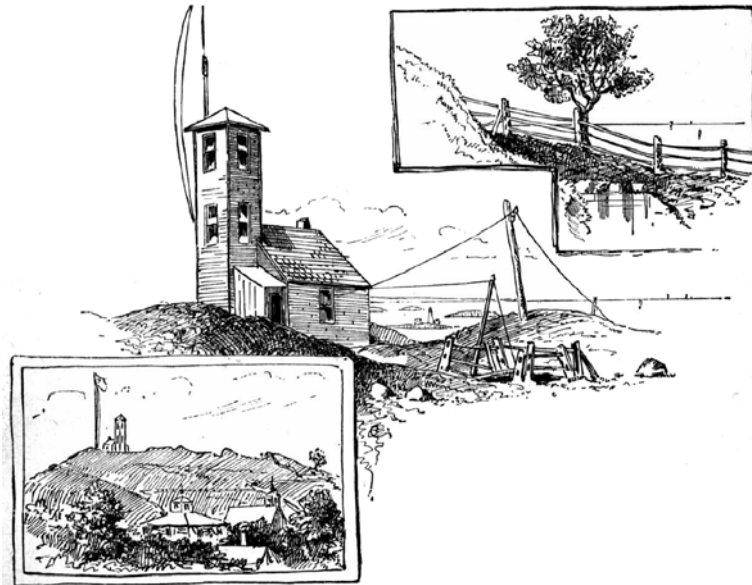
De marconihut had natuurlijk altijd de belangstelling van de passagiers. Tot deze belangstelling droegen in hoge mate enkele scheepsrampen die enige jaren of kort daarvoor plaatsvonden bij. Scheepsrampen waarbij de draadloze (we houden deze naam als de vertaling van wireless nog even aan) een opzienbarende rol had gespeeld bij de redding der opvarenden. Het waren rampen zoals met de Republic, Vestris en van meer recente datum de Volturno. De

Volturno was een schip van de Uraniumlijn. Het was met voornamelijk Poolse emigranten van Rotterdam vertrokken en raakte in de late namiddag op de Atlantische Oceaan in brand in een vrij woelige zee. Dankzij de radio waren er vrij spoedig schepen aanwezig en zou met het overnemen van de talrijke passagiers een aanvang worden gemaakt. De woelige zee vormde echter een zware handicap bij het neerlaten van de reddingboten. Daarom werd cq een telegram uitgezonden met als inhoud: "Is any ship with oil in the vicinity?" met de bedoeling de zee enigszins te kunnen bedaren. En toen kwam het onvergetelijke flegmatieke antwoord van een kapitein : "I will come with the milk in the morning."

...brand aan boord van het ss Volturno 9 oktober 1913

De belangstellende passagiers vonden het maar geheimzinnig, dat men door middel van het buiten de hut hoorbare, knetterende geluid kon “spreken” met schepen op wel 100 mijl afstand. Actieve telegrafisten maakten van die nieuwsgierigheid gebruik om hen over te halen tot het verzenden van een telegrammetje naar familie of vrienden aan de wal. Deze activiteit kon worden afgemeten naar het aantal telegrammen met een inhoud zoals “Greetings from mid-ocean fine crossing” of “High swell stop Healthy and no seasickness.”

Old Fort and Signal station telegraph Hill, Hul

Het aantal kust- en scheepsstations was inderdaad zo gering, dat het één van de opgaven aan de leerlingen was, de namen met roepnamen uit het hoofd te leren. De Marconi Maatschappij had deze verzameld in een boekje, kwarto formaat, van nauwelijks een centimeter dikte. Dit was dan de voorloper van de huidige naamlijst van kust- en scheepsstations met bijbehorende boekwerken.

De eerste grote toename van het aantal Nederlandse scheepsstations dateert van omstreeks 1910. Contracten werden afgesloten met de S.M. Nederland, Rotterdamse Lloyd en Kon. Hollandse Lloyd voor de voornaamste passagiersschepen. In België volgden na de schepen van de Red Star Line die van de Congo Lijn. Ook in Denemarken, Noorwegen, Spanje en Griekenland was de C.T.S.F. diligent. Voorgegaan door de grote Engelse Scheepvaartlijnen moesten die van het vasteland van Europa, mede uit concurrentie-overwegingen, wel volgen. Het is te begrijpen dat het aanwerven van vakkundig personeel een probleem vormde. Niet alleen het varende personeel baarde zorg, de schepen moesten ook worden

geïnstalleerd. Daartoe werden in Rotterdam, Antwerpen, Barcelona, Pireaus, Christiania (Oslo) inspecties geopend. Met de daaraan verbonden werkzaamheden, werden oudere telegrafisten belast. Zij kregen de titel van Inspector en Assistant Inspector.

Tot deze werkzaamheden behoorde dan ook het monteren van de installaties, onder supervisie van de ingenieur te Brussel. Men zou het een geluk mogen noemen, dat de Marconi Wireless Co. het aantal bestellingen maar nauwelijks kon bijhouden, zodat de contracten niet onmiddellijk konden worden uitgevoerd. Want in deze, sinds enige jaren naar Chelmsford en Bloomfield overgeplaatste fabriek, ging het niet alleen om scheepsinstallaties, men had ook vele opdrachten voor kuststations in grote landen over de gehele wereld. Ook hier kregen een paar Hollandse telegrafisten een kans om na een leertijd op laboratorium en proefveld, als assistant-engineer te worden uitgezonden naar o.a. Santiago de Chile, Manaos, Borneo, Cadiz, LaspMmas, Slangkop.

Voor het onderrichten van telegrafisten voor hun aanstaande functie, werd een leslokaal ingericht in Rotterdam, boven het Café Tivoli op de Coolsingel met een Duitse telegrafist als instructeur. Hier deden de leerlingen routine op in het opnemen van de zoemertoon in nabootsing van de radiosignalen. Tevens werd het gebruik van stationsformulieren onderwezen. De Maatschappijvoorschriften in de vorm van circulaires werden veelvuldig gekopieerd voor de stations in wording. Toestelkennis werd nog steeds praktisch onderwezen in een der Marconihutten aan boord van de N.A.S.M.-schepen.

Hoe het stond met de kennis van elektriciteit en magnetisme bij sommige leerlingen en hoe een niet al te snuggere, olijk in het ootje kon worden genomen, blijkt uit het volgende:

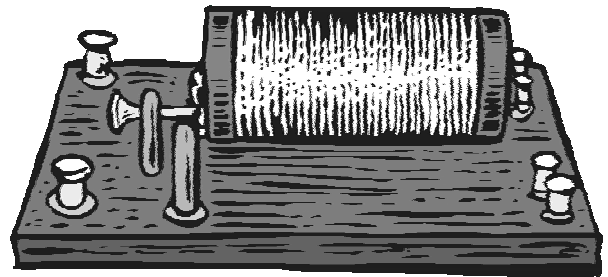
Het ging over het opsporen van gebreken. De leerling moest de ontvanger, dat wil zeggen, de magnetic detector beproeven, nadat de instructeur dit toestel even ongemerkt “behandeld” had. De leerling zette de telefoon op, bracht het klokwerk op gang, doch hoe zeer hij de telefoon ook tegen de oren drukte en met open mond en ingehouden adem luisterde, hij hoorde niets. “Hooft ge dan niet dat lichte suizen?” vroeg de instructeur. “Neen, ik hoor absoluut niets,” zei de leerling die maar onbegrijpend naar het ding stond te staren en niet in actie kwam. De instructeur met zijn kin leunend op de hand, deed of hij diep nadacht en vroeg: “Heb je wel eens van strooiing van krachtlijnen gehoord?” Ja, dat had hij wel. “Wel nu,” zei de leraar, “dan schijnen deze op de loop te zijn en gaan wij ze weer vangen!”

Hij nam een van de hoefmagneten van de detector, bond deze aan een touwtje en zwaaide er mee door de hut. Daarmee plaatste hij snel de magneet weer in de goede stand, terwijl hij ongemerkt tevens het tweede pootje van het telefoonsnoer vastklemde. Toen hoorde de leerling tot zijn grote voldoening wel wat, maar onder hilariteit van zijn medeleerlingen.

Nu we het toch hebben over de radiotechnische kennis van onze pioniers, nog het volgende:

De “draadloze” aan boord van de Batavierschepen bestond uit een Ruhmkorf met een batterij van 12 Leidse flessen (“pintsize,” zo genaamd naar hun grootte) geplaatst in een met zink gevoerde platte houten bak en een in een kist gemonteerde koppelspoel “tune B” zoals men deze noemde. De antenne was tweedraads in omgekeerde L-vorm. De primaire krachtbron was een 16 Volts 80 AU accubatterij.

De ontvanger bestond uit een met drie stoppen aftakbare spoel in een eikenhouten kist van een halve meter lengte, een variabele condensator en magnetische detector met telefoons.

Nu waren de verbindingen tussen Ruhmkorf, Leidse flessenbak en tune B gemaakt van korte stukken dik blank koperdraad nr. 10 S.W.G. (2 mm dik). De telegrafist Jan, (hij noemde zich John na zijn kennismaking met Mabel in Seaforth), vond die verbindingen esthetisch niet voldoen en elektrotechnisch niet passend. Dus nam hij een paar stukken koperdraad van bovengenoemde dikte en vormde deze met behulp van een bierfles tot mooie spiraalvormige verbindingen, na het draad ijverig goudblank te hebben gepoetst. De houten stopdeksels van de flessen werden keurig geschellakt en de Ruhmkorf met schoensmeer diep zwart glanzend gepoetst. De antenne hing te veel met een zak en had bovendien een paar lassen in het slechte gedeelte boven de schoorsteen. Ook de neerdraden vanaf de achtermast waren een paar meter te lang en hingen te dicht bij het dak van de rooksalon. Met veel vriendelijke woorden en de belofte van zijn dagelijkse borrelrantsoen, kon John de bootsman overhalen de antenne met neerdraden flink wat in te korten, zodat die misselijke zak was verdwenen en de draden kek en strak tussen de masten gespannen waren.

Trots zat John voor zijn blinkende apparatuur te wachten tot hij buitengaats zou zijn. Nauwelijks buiten de pieren riep hij S.C.H. Geen antwoord, hij riep nog eens en nog eens. Ha, eindelijk antwoord, doch met de bood-

schap dat zijn tekens doodzwak waren. En dat, terwijl hij, als het ware onder de antenne van S.C.H. zat. Een paar mijl verder kreeg hij geen antwoord meer, terwijl anders bij de eerste oproep goede verbinding verkregen werd tot voorbij de Noordhinder. Teneinde raad schakelde John over op de scheepsdynamo. Maar dat was helemaal mis. De lampen in de salon daalden tot de lichtsterkte van een zwak gloeiende spijker, zodat de dinerende passagiers hun biefstukje helemaal niet meer konden vinden. Een woedende „meester” (hoofdmachinist) kwam naar boven gestoven en briepte: “Is het nu eens uit met dat draadloze gedonder!” John heeft toen zijn accu’s maar op een laag pitje gezet en gebeden dat er nu maar geen klant zou komen, want zoiets zou je altijd zien: Bijna nooit kwamen er klanten en uitgerekend nu, kon je zoiets verwachten.

De rest van de nacht heeft hij alle contacten nogmaals geschuurd en bijgevijld en de onderbreker geregeld, totdat hij een vonkje kreeg, dat Marconi himself niet zou hebben kunnen verbeteren. Pas toen de Galloper was gepasseerd, dus in de monding van de Theems, kreeg hij antwoord van Nortforeland. Ook deze rapporteerde: “Sigs deadweak,” doch voegde er aan toe “You are far out of tune!” Dit laatste bracht hem aan het denken. Verduiveld ja, de antenne was belangrijk ingekort, dus de set was niet langer “syntonized.” Dus nam hij een meter of zes vulcanized rubber cable van zijn, in voldoende mate aanwezige reserve materiaal, wond dit rond zijn tune B en schakelde dit in de antenne. Dat de fout gezocht moest worden in die mooie blinkende krullen, welke hij had aangebracht in de primaire oscillatorkring? Zijn trots? Geen haar op zijn hoofd die daaraan dacht. In elk geval, verbinding met Northforeland werd ook nu niet verkregen. Maar hij was dan ook Tilbury reeds lang gepasseerd en naderde London Bridge, de ligplaats.

Hij moest natuurlijk zijn fiasco rapporteren op het hoofdkantoor in Londen. Dus kwam er een expert met een golfmeter en deze constateerde een golf van circa 1300 meter in plaats van de voorgeschreven 300. Met haast tranen in de ogen moest hij aanzien, dat de mooie krullen en extra antennewindingen vielen onder slopershand. Maar rijker aan kennis en ervaring voer John terug naar Rotterdam. Denk nu niet dat John een technische prutser was. Hij was het toch maar, die het presteerde zijn krom getrokken accuplatten met behulp van een paar plankjes en de bankschroef in de machinekamer weer recht te buigen!

Die acht loodaccumulatoren waren stuk voor stuk met recht loodzware dingen, bestaande uit een geparaffineerde houten en met loodgevoerde bak van ongeveer een voet hoog. Hierin stonden de 9 platen en waren van elkaar gescheiden door griffeldikke glazen staafjes. Deze batterij genoot John's liefderijke zorg. De koperen aansluitklemmen werden regelmatig met anti-corrosive vaseline ingevet. Teneinde, na lading, de platen te inspecteren of deze de voorgeschreven goede kleur hadden, tilde John deze, aan de 8 cm lange polen gewoon uit de bak met zwavelzuur. Nu waren over deze polen rubber buisjes geschoven om het zuur te beletten naar de koperen vleugelmoeren op te kruipen. Die rubber huisjes klemden blijkbaar niet vast genoeg rond de polen en tijdens een bovengenoemde inspectie gleden de buisjes van de polen met het gevolg dat de platen met een plons terugvielen in de bak met zwavelzuur. De gemeen bijtende vloeistof klotste over de bakrand op John's schoenen, sokken, broekspijp en hemdsmouwen.

De gevolgen waren desastreus want na korte tijd stonden de schoenen met opgetrokken neuzen en kregen de zwarte wollen sokken en blauwe broekspijpen grote rode vlekken. Van de mouwen van zijn helder witte zefier overhemd hingen weldra alleen nog de meer stevige manchetten op John's handen. Meer om hem te troosten werd zo losjes weg de veronderstelling geopperd of dit nu niet als

een bedrijfsongeval kon worden aangemerkt. Herstel kostte hem zeker meer dan twee weken salaris. Dit scheen hem op een idee te brengen want, bedachtzaam begon hij zijn beschadigde kledingstukken in te pakken, teneinde deze als bewijsstukken van zijn goedbedoelde ijver te doen getuigen bij de manager in Londen. Zijn overhemd en sokken werden hem inderdaad vergoed. Zo was de Marconi Maatschappij wel. Zijn broek echter moest hij maar deskundig laten behandelen en blijven dragen totdat het jaar om was. Want jaarlijks mocht drie Pond worden gedeclareerd voor het aanschaffen van een nieuw uniform. Dit was één van de voorwaarden bij aanstelling. Zelfs mocht voor eenmaal een pracht van een bridge coat met uitmonstering op de épauletten worden aangeschaft. Aldus uitgedost kon men de telegrafisten over de Blaak zien paraderen waar politieagenten of matrozen niet goed wisten of zij voor deze vreemde uniformen moesten salueren of niet. De voorwaarde was echter dat deze jas, evenals de verstrekte oliejas en zuidwester bij eventuele overplaatsing als uitrusting

op het station diende te blijven. Dit laatste bleek niet voldoende te zijn doorgegeven, want bij een later bezoek aan een der Batavierboten was de tweede “stuur,” de tot deze rang van verdienste bevorderde bootman, verdacht mooi uitgedost met een ratiné overjas met platte rugplooi en band met Marconi knopen.

John is, als gewoon Jan, in het vak gebleven, zij het dan niet bij R.H. Kort voor de tweede wereldoorlog keerde hij in het vaderland terug als een betrekkelijk rijk man, naar men beweerde.

Bron: PDRH nr 10, juni 1958

Sleutelklik

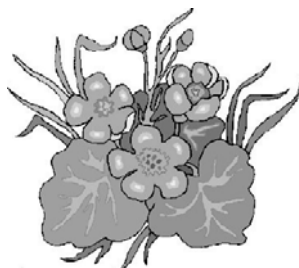
Oplettendheid wordt beloond !

De wachtkamer van de stoomvaartmaatschappij was vol kandidaten voor een baantje als marconist en hun gesprekken veroorzaakten zo'n geroezemoes, dat niemand op de punten en strepen lette, die uit een luidspreker begonnen te komen. Op dat moment kwam er een man binnen, die rustig in een hoekje ging zitten. Plotseling sprong hij echter op en liep het privé-kantoor binnen. Even later kwam hij glimlachend naar buiten.

“Hé, makker,” riep er één uit de groep, “waarom ging jij voor ? Wij waren hier het eerst !” “Iemand van jullie zou de baan gehad hebben,” antwoordde de man, “als je maar naar het bericht uit de luidspreker geluisterd had.” “Wat voor bericht?” riepen ze verbaasd.

“Wel, het Morsebericht!” zei de man. Er werd geseind: “De man, die ik nodig heb moet altijd oplettend zijn. De eerste, die dit bericht neemt en rechtstreeks mijn kantoor binnenkomt zal als marconist op een van mijn schepen geplaatst worden.”

bron: Worldradio, 1983

Rhythm and Morse

Das Narrenschiff

Het nummer „Das Narrenschiff“ van Reinhard Mey is een liedje dat je aan het denken zet over de huidige tijd. Het staat op de CD „Flaschenpost“

Het refrein is:

*Der Steuermann Lügt, der Kapitän ist betrunken
und der Maschinist in dumpfe Letargie versunken.
Die Mannschaft lauter meineidige Halunken,
der Funker zu feig' um SOS zu funken.
Klabautermann führt das Narrenschiff –
Volle Fahrt voraus – und Kurs aufs Riff!*

*(De stuurman liegt, de kapitein is dronken
De machinist in doffe suffigheid verzonken
De manschappen zijn een meinedige bende,
De Sparks is te laf om SOS uit te zenden.
De scheepskaboutter vaart dit narrenschip
Volle kracht vooruit en koers richting rif!)*

In dit liedje wordt helemaal op het eind, bij tijdsaanduiding 6:21, voor de grote knal, met afnemend tempo, de zin “In der Kombüse ist die Hölle los” (in de kombuis breekt de hel los) compleet met umlauten geseind.

Bron: : www.qsl.net/dk5ke

OPLEIDING VAN EEN MARINE TELEGRAFIST

Door: John N8ZSV

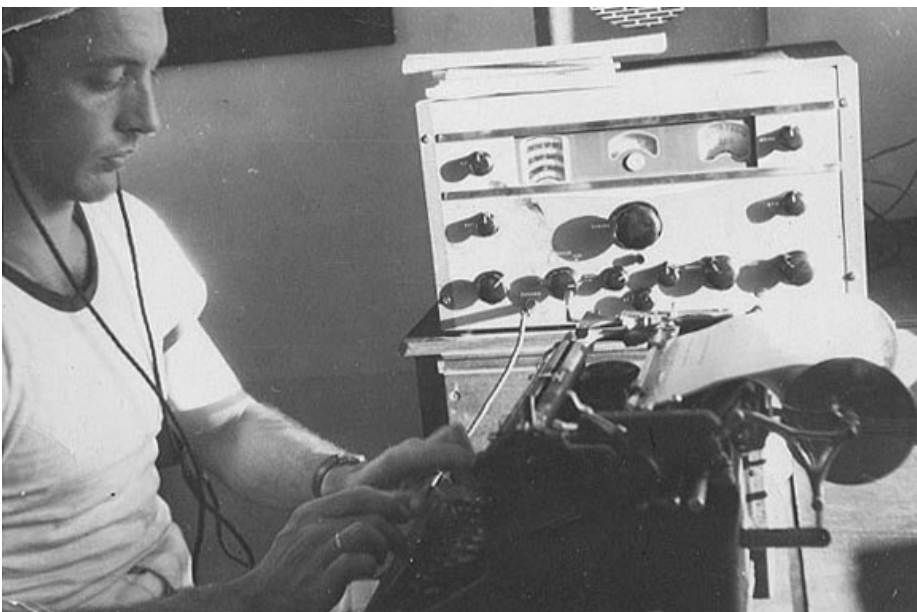
In Juni van het jaar 1937 werd ik 16 jaar en had de ULO doorlopen. Het waren de crisisjaren. Wat te doen voor een 16-jarige jonge man. Ik woonde achter de duinen in Noordwijk en hoorde de zee iedere avond ruisen wanneer ik in bed lag. Dat was één van de oorzaken dat ik naar zee wilde. De marine was toen bezig met een wervingsactie. Ik solliciteerde voor de opleiding van lichtmatroos. Na al de bureaucratische handelingen en lichamelijke keuringen werd ik toegelaten tot de opleiding voor lichtmatroos a/b van Hr. Ms. Noord Brabant te Vlissingen op 13 Januari 1938. Daar wisten ze wel raad met een 16-jarige. Het eerste dat gedaan werd was je krullenbol er helemaal afscheren. We sliepen in kooien. De opleiding bestond hoofdzakelijk uit zeemanskunde en militaire discipline. De opleiding in Vlissingen duurde 9 maanden. Daarna werd de hele opleiding overgeplaatst naar de kruiser Hr. Ms. Sumatra. We gingen voor een periode van 4 maanden naar de Middellandse zee, Madeira en de Canarische eilanden. Op de Sumatra werd de gelegenheid gegeven een dienstvak te kiezen. Tijdens het wachtlopen was het soms mogelijk eens in de radiohut kijken. Dan hoorde je allerlei piepgeluiden. Nou, dat leek me wel interessant en daarom koos ik er voor naar de opleiding telegrafist op de VBS te Amsterdam te gaan.

Na dat bewezen was dat ik aanleg had, werd ik toegelaten. Deze opleiding was natuurlijk hoofdzakelijk om te leren seinen en opnemen, maar ook het technische gedeelte werd niet vergeten. En dan moesten natuurlijk ook nog de marine en internationale voorschriften geleerd worden. Het seinen werd er in gehamerd met een nieuwe methode. In plaats van het tellen, dat bij Steehouwer en Radio Holland werd gedaan, stonden er twee sleutels op iedere plaats. Eén sleutel werd magnetisch bediend door het bandje dat ook werd gebruikt voor het opnemen. Je moest je vingers op de magnetische sleutel houden en op die manier werd het ritme en het Morse-gevoel naar je pols overgebracht. Het begon natuurlijk wel met de punt letters. Als dat goed ging, moest je de andere vrijstaande sleutel gebruiken. Je moest dan synchronoos met de magnetische sleutel meeseinen. Op deze manier leerde je de maat te houden. De opleiding was ook bedoeld om als seiner (arm, vlaggen en lichtseinen) opgeleid te worden. De opleiding duurde ongeveer een jaar, waarna je werd geplaatst op een schip of een marine

kuststation. Ik werd geplaatst op het walstation en semafoor te Hoek van Holland.

Intussen was de mobilisatie uitgebroken en werd er op de loodsboten in Hoek van Holland een marinetelegrafist geplaatst om contact te onderhouden tussen loodsboten en het marinecommando, want de loodsboten werden onder het Ministerie van Defensie geplaatst. De plaatsing was van tijdelijke aard. We rouleerden iedere twee weken. Wij vonden die plaatsing wel aardig want de loodsboten hadden beroepskoks aan boord. Het menu verschilde beduidend met het menu van de Marine.

Vervolgens dienden we weer twee weken op het marineradiostation, waar ik een keer een domme streek uithaalde.

Op een dag was er een oefennet tussen verschillende schepen en walstation opgezet, maar vanwege de oorlogstoestand mochten we geen klare taal gebruiken. Ik wist dat op andere stations verschillende van mijn klasgenoten waren

geplaatst en ik wilde hen toch wel eens laten weten waar ik was en daarom deed ik het volgende. Ik stelde een telegram samen met allemaal 5 letter codegroepen, maar zo dat als je het las, het eigenlijk klare taal was. Dit telegram werd onderschept door de marine luisterdienst en die rapporteerde mij aan de Hoek Van Holland basiscommandant, met als gevolg drie dagen licht arrest. Ik mocht niet naar de wal of naar de kantine.

Toen de invasie in 1940 plaats vond, deed ik de radio-uitzendingen op het marine radio station te Hoek van Holland. Ik zag de regering en koningin Wilhelmina vertrekken met Engelse torpedootjagers.

Op de dag van de capitulatie zagen wij schepen van de marine, Smit sleepboten en loodsboten de haven van Hoek van Holland voorbij varen, maar al het schreeuwen, roepen en armen zwaaien hielp niet om ze even te laten stoppen en meer mensen naar Engeland af te voeren.

Er was geen marine meer, maar wel de rijkspolitie te water, waar ik solliciteerde en werd aangenomen. Ik werd geplaatst op de post Moerdijk. Mijn vader was in April in 1942 gearresteerd door de SS voor ondergrondse activiteiten en kwam in november 1942 om in het concentratiekamp te Amersfoort. Dienen bij de politie te water werd mij door al deze gebeurtenissen onmogelijk gemaakt. Ik weigerde bepaalde opdrachten uit te voeren en was gedwongen ondergronds te gaan. Ik werd opgepikt op de Veluwe door de Marechaussee, die mij uitleverde aan de Duitsers, die mij via Amersfoort naar een kamp in Johannesburg transporteerden. Wij werden bevrijd door het Amerikaanse leger onder commando van Generaal Patton. Twee weken na terugkeer in Nederland was ik weer terug bij de marine en werd naar Engeland gestuurd om de nieuwe militaire en marine voorschriften te leren die tijdens de oorlog sterk waren veranderd. Na mijn opleiding bij Air Scotland, die ongeveer drie maanden duurde, werd ik a/b van Hr. Ms. Floris geplaatst, dat een dagelijkse shuttle dienst onderhield tussen Tilbury en Hoek van Holland. Het commerciële verkeer gedurende die tochten tussen de Floris en PCH was tamelijk intensief, want we hadden steeds thuisvaarders uit Engeland, de vloot en Australië en Japan aan boord, dus het was allemaal SLT.

Hierna werd ik op het Hr. Ms. Karel Doorman vliegdekschip geplaatst en maakte een reis naar Nederlands Indië. Wij brachten vliegtuigen voor de Marine Luchtvaart Dienst naar Indië, die ingezet werden voor de strijd tegen Soekarno. We maakten ook wat vlagvertoon in de Archipel, waarvan de ontvangst door de Ambonezen wel het hartelijkste en uitbundigst was. Wij moesten de trip naar Indië om de Kaap maken, want de Fransen waren nog in het bezit van het Suezkanaal en weigerden Nederlandse oorlogsschepen de doorgang, want zij vonden, dat dat kleine landje geen recht had op Indië. Ze zijn nog steeds niet veel veranderd, die Fransen. Na de terugkeer in Nederland werd ik overgeplaatst naar de marinebasis Parere op Curaçao, waar ik hoofdzakelijk dienst deed bij het marine kuststation. Soms moest ik ook invallen op marine schepen. Na een verblijf van 6 jaar op Curaçao ben ik weer naar huis gevaren, naar Nederland, waar ik ontslag nam en tot 1957 een baan als telegrafist kreeg bij de PTT.

Toen emigreerde ik naar de USA, waar ik sinds 1957 in Grandville, Michigan woon. Ik heb drie zonen, 10 kleinkinderen en 8 achterkleinkinderen.

Mijn vader kreeg postuum het verzetshedenkingskruis

Scheepspers voor ouwe rotten...

Door Hans DL7DAN

Het gebeurde op mijn 1^e schip, het kleine koelschip “Marie Horn.” We waren net in Kaapstad afgemeerd en moesten vis uit een Duitse trawler laden en naar Spanje brengen. Toen, het was midden jaren 60 tot begin jaren 70, bevonden zich veel Duitse hektrawlers in de Zuid-Atlantic die visten voor de kust van Zuid-Africa. “King Clipp” was een soort vis die ik me nog goed kan herinneren. De smaak van deze vis leek op die van roodbaars en dat was uitstekend.

Nou, aan onze pier lag toen de “Sagitta Maris” en ik besloot mijn collega daar aan boord een bezoekje te brengen. In de gang naar de radiokamer hoorde ik al, dat er radioverkeer was. Desondanks keek ik voorzichtig de radiokamer in. Daar zat de marconist in full action. In zijn schrijfmachine zat het persformulier van het “Hamburger Abendblatt” en uit de ontvanger klonk de Norddeich-scheepspers met zo’n 25 tot 26 wpm. Geschrokken trok ik me terug en wilde de deur zachtjes sluiten, zodat ik hem niet nog meer zou storen. Toen riep hij mij en zei: “Komt u gerust binnen, de pers is zo meteen afgelopen.”

Ik was totaal verbaasd, want die kerel ging gewoon door met hakken op zijn schrijfmachine. Niet alleen dat hij gewoon doorging, hij begon ook nog een echt gesprek!

“U bent zeker die collega van de Marie Horn. Hebt u een goede reis gehad en hoe was het weer?” Terwijl hij dit zei, keek hij me vragend aan en nam de pers verder blind. Ik keek op zijn formulier, daar was geen lege regel of fout te zien!

Toen hij mijn verwonderde gezicht zag, grijnsde hij en zei “Dat is het gevolg van jarenlang praktijk. Dit kan u later ook!” en hij ging tegelijkertijd door met het opnemen van de pers. Dit was ongelooflijk en ik kon er echt niet bij met m’n pet. Tot op de dag van vandaag ben ik nog steeds vol bewondering voor hem.

Zoals OM Hermann later vertelde, had hij zijn opleiding bij de marine gehad en tijdens de 2^e wereldoorlog op een hulpkruizer gevaren. Zijn motto als marconist op een visstoomschip kwam precies met die van de marine overeen: “Weinig seinen, echter ALLES nemen.”

Sweet Memories

I remember, I remember the radio shack
so small, the little cot that folded so snug against the wall
Where my feet stuck through the window for everyone to see
'twas there I got 'em sunburned on the SS XVB

You'd have to go to the county coop, for a smaller room to find
in fact its very doubtful if there's room to change your mind.
I almost turned a somersault when we got in a sea on gentle Lake
Superior on the SS XVB.

In fancy yet I see the place ('twas built around the mast)
'tis said they put the set in first and built the cabin last.
The way she leaked when rain drops dropped
was a pleasant sight to see,
not to mention how nice and damp we got in station XVB.

I may go to many harbours and moor at many docks but never hope
to sail again in such a little box.
I'll always remember when I was 'OP' on the good ship XVB.

"SPARKS"
Bill White, Opr.
Station XVB, SS Glenorchy

A	● —	1	● — — — — —
B	— ● ● ●	2	● ● — — — —
C	— ● — — ●	3	● ● ● — — —
D	— ● ●	4	● ● ● ● —
E	●	5	● ● ● ● ●
F	● ● — — ●	6	— ● ● ● ●
G	— — — ●	7	— — — ● ● ●
H	● ● ● ●	8	— — — — ● ●
I	● ●	9	— — — — — ●
J	● — — — —	0	— — — — —
K	— ● — —	.	● — ● — ● —
L	● — — ● ●	,	— — — ● — — —
M	— — —	,	— — — — ● ● ●
N	— ●	/	— ● ● — — ●
O	— — — — —	?	● ● — — — ● ●
P	● — — — ●	“	● — — ● ● — ●
Q	— — — ● —	‘	● — — — — — ●
R	● — — ●	(— ● — — — ●
S	● ● ●)	— ● — — — — —
T	—	=	— ● ● ● — —
U	● ● — —	-	— ● ● ● ● —
V	● ● ● — —	@	● — — — ● — ●
W	● — — —		
X	— — ● ● —		
Y	— — ● — — —		
Z	— — — ● ●		